

րինքեք... Ասացի, որ Ներսէսը բնութեան դուռն էլ Բայց Բառի ամենաբաւ նշանակութեամբ: Նա չունէր մեծ տւումն և զարդացում, բայց նա ունէր մի շատ լաւ, զարրի օրբոս, մի աննըկուն, անկեղծ ցանկութիւն ու ձգտում—լինել օգտակար իր ազգին, իր շրջանին, ըստ չափու կարողութեան: Նա այդպէս էլ մնաց միշտ, չընայած իր կեանքի վերջին տարիների ձախորդ հանգամանքներին: Միմիայն՝ երկու թէ երեք տարի, նա, ասես թէ, «Իբան կ'որոցեց», մուսայա իրան, իրեն Ներսէսին: Այդ այն ժամանակն էր, երբ մարդիկ ողմարդի խնկարկութեամբ «ազգային» դովաստներն էր արքեպեոզ ծուխով, լիտի չողորդթութեամբ խեղճին ուղիղ ճամբուց շեղեցին, «չլիւրացրին»... չըթողին, կարելիին չափ, գոնէ պարտուել, առաջ գնալ, ողբան հնաշաւոր է, որպէս զի չըսպանէր, չըմհանար նա... Նրան համոզեցին ու հասկացրին, թէ արդէն հասել է նա Հրապէսեան օրհներին և այլ ևս այն դէն նա ճանապարհ չունի... Ներսէսը իրան այդ ժամանակ կորցրեց, նա այլևս այն Ներսէսը չէր, —հասարակ, լաւ Ներսէսը. որ թր սրտառուչ բնատուր երգով անկեղծ արցունքներ էր հասցնում մարդկանց աչքերից... Ներսէսը գոռուցեց իր մինչև այն աստիճան, ինչպէս թուրքն է ասում — «Խարան խաչըդա քանըմաղը»... Եւ այդ բոլորը շնորհիւ ամարդ մարդկանց տամար «Բիւնէրին», սպանող չողորդթութեան: Սակայն երկար չըտեց, «սպիտակ եզը ընկաւ, դանակաւորները շատացան»: Մարդիկ նոյն ոյժով, նոյն ջանքով ու եռանդով ստանկոխ արեցին պաշտած կուռքը, որին հէնց երէկ ծոնկ չըթած և կուրծք հարկանելով՝ խնկարկում էին ու գոչում. «Պու ես Աստուած, ով հերոս»... Նա չեմ չափազանցացնում, քան լիցի: Նա փաստ եմ բերում,—իմ

ԿԱՅՍ. ԿՈՎԿ. ԲՈՇԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ-
ԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆԹԵԱՆ ՆՈՐ ՃԻՒՂԸ

Այս օրերս մեր տեղական հայ պար-
բերական թերթերում տպւած էր տեղե-
կութիւն Կայս. Կովկ. Ընկ. գործունէու-
թեան մասին՝ ժողովրդի մէջ առողջա-
պահական գիտելիք տարածելու նկատ-
մամբ: Նա աւաւած էր թէ՛ Ընկ. անցնալ
ակադ. տարեշրջանում (մայիսից—
մայիս) հրատարակել է. եւ տարածել
ծրիաբար տեղական ազգաբնակու-
թեան մէջ՝ ուսեւեւեւ, հայերէն եւ վրա-
ցերէն մատուցողապէս 30 հազար թեր-
թիկներ եւ տետրակներ հետեւեալ
նիւթերի մասին. 1) համառօտ խառ-
քի՝ ինչպէս պէտք է պատշաճաբար բա-
րակցաւ բոֆախից. 2) ինչպէս պէտք
է կերակրել ծնող մանուկներին. 3) ինչ-
պէս պէտք է ազատել խեղդողներին եւ
ուսեւեւեւ ցրանց. 4) ինչպէս պատշա-
պանել ծաղիկ, բուսեւ, սիֆիլիսի ճի-
ւանդութիւնները. 5) առանձին գրեթե—
բարակացաւ վարակիչ լինելու մասին:

Այդ, պարտք եւ համարում եւ կարեւոր
մեր թերթերի այս տեղեկութիւնը լրաց-
ներ, աւելացնելով, որ յիշած 30 հազար
օրինակից, մատուցողապէս 7 հազարը հրա-
տարակաւ է եւ տարածւած է թուրքե-
րէն լեզուով—Ատրպատականի քաղա-
քում: Ահա այս կէտը, գուցէ պատա-
հաբար չէ յիշատակւած մեր թերթերում.
այն ինչ՝ ժողովրդական գրականներ բժշ-
կական ընկերութեան միջոցով հրատա-
րակելու նախաձեռնողները համարում են
հէնց այդ կէտը գործի ամենակարեւոր
մասը, այն է՝ յատկապէս թուրքերէն
լեզուով առողջապահական տարրական տե-
ղեկութիւններ մեր երկրի մանուկական
ժողովրդի մէջ տարածելը:

Ահա թէ ինչի:
Առողջապահական տեղեկութիւնները,
մանաւանդ վարակիչ հիւանդութիւնների
մասին, այն ժամանակ մեծ արժէք ու-
նեն, երբ նրանք մատչելի են եւ գործա-
դրելի ազգաբնակչութեան բոլոր ցիւղերի
եւ բոլոր դասակարգերի համար: Հասա-
րակական առողջապահութեան այս հայե-
ցակէտը կարելի է հասկանալ մի շատ

պարզ օրինակով: Ո՛րքան էլ առողջապա-
հօրէն պահպանեմ եւ իմ գերդաստանը
իմ տան բոլոր պարագաներով, սակայն
եթէ իմ հարեանները ապրում են կեղտի
եւ աղտոտութեան մէջ, եթէ իմ տունը
չըջապատող բնակարանները ամեն տե-
սակ վարակիչ հիւանդութիւնների բուն-
են դարձել, այդ դէպքում անշուշտ եւ
գերդաստանն էլ այդ ցաւերի վտանգից
ամենին ազատ չի կարող համարուել:

Այս պատճառով առողջապահութիւն
քարոզել միմիայն մեր տեղացի ուսեւեւ-
երին, հայերին եւ վրացիներին, թողնելով
մի կողմիւ անտես Անգլիկոսի բնակ-
չութեան կէտը—մանաւանդ տարբեր,
դա կրկնէր առեւազն անհնաւորութե-
թիւն: Անկարելի է ուրանալ, որ այդ
տարբեր մանկատանացն է մեր եր-
կրում, այդ ժողովրդի, կարելի է ասել,
980% այս րոպէիս էլ խաղաղութեւ է ա-
մենաթանձր խաւարի մէջ՝ հեթակայ ա-
մեն տեսակ հակաառողջական սարսափե-
լի նախապաշարումներին:

Ո՛րտեղից կարելի էր մտնել այդ խա-
ւարի մէջ առողջապահական լոյսի նշոյ-
ները:

Այդ ժողովուրդը հանրակրթական գրա-
րոցներից մեծ մասով հեռու է մնում.
թուրքերէն գրքեր մեր երկրում չափ ա-
կաւ են տպւում. թուրքական լրագրութիւն
համարեալ թէ չլրացաւ: Վերջերս միայն
«Շեւարի ուսու» թերթի հրատարակու-
թիւնը սկսւած է թիֆլիսում, բայց ո՞վ
գիտէ թէ՛ այդ լրագիրը առողջապահական
գիտելիք իր մէջ կունենայ եւ ինքը լրա-
գիրը որքան կըտարածուի գիւղական ժո-
ղովրդի մէջ... Այս հանգամանքներում
այդ դժուար գործի նախաձեռնողները
կարող էր ստանձնել միմիայն այնպիսի
հեղինակաւոր ընկերութիւն, որպիսին է
Կայս. Կովկ. բժշկական ընկ.: Մա միջոց-
ներ ունի իշխան Կատարապետի
թոյլտւութիւնով, օգտուել բոլոր վարչա-
կան մարմինների ձեռնառութիւնից (ըս-
կած նահանգապետից մինչ զիւղական
տանտուտէրի)՝ տեղական լեզուներով, մա-
նաւանդ թուրքերէն, առողջապահական
գրականներ ոչ միայն մեծ քանակութեամբ
ժողովրդի մէջ ձեռնարկը ցրուելու, այլ եւ

առողջապահական համառօտ թերթիկնե-
րը (խրատների ձեռն) գլուղի ժողովարան-
ների կամ աղօթատների պատերին կըպ-
ցնել տալու, որ մի գրագէտ թուրք կամ
մօլլան կարողանան ըզլանդակութիւնը,
չուրջը հաւաքւած անգրագէտ ամբոյսին:

Ահա թէ ինչ տեսակետով մեծ համա-
կրութեան արժանի է տեղիս բժշկական ըն-
կերութեան գործունէութեան նոր ճիւղը:

Այս է պատճառը, որ մեր ընկերու-
թեան այդ գործունէութեանը այնքան
համակրութիւն սկսել է ցոյց տալ մեր
հասարակութիւնը. թէ՛ Թիֆլիսի նահան-
գի ազնականութիւնը, թէ՛ Թիֆլիսի,
Ալեքսանդրապոլի, Բաթումի եւ այլ քա-
ղաքային վարչութիւններ բաւական գու-
մարներ ներկայիս ընկերութեանը այդ
գործի համար: Նոյն իսկ մանաւոր ան-
ձինք, (ինչպէս բազմեցի պ. Մուխտար
Մուխտարով) 100 ր. վճարելով այդ գոր-
ծի համար՝ դառնում են մեր ընկերութեան
ջատագով անդամ (ЧЛЕНЪ СОВЕЩАЮЩЕГО):

Այս նոր տարեշրջանի համար մեր ըն-
կերութեան խմբագրական մասնաժողովը
պատրաստել է հրատարակութեան հետե-
ւեալ նոր նիւթերը. 1) Տրախումա—աչ-
քացաւի մասին, բժ. Լ. Քալանթարեանի.
2) Գոսի (կամ քոսացաւի) մասին—բժ.
Ա. Միսիրեանի. 3) Ինֆլուենցա—
հարբուխացաւի մասին Ա. Բ. 4) Վեր-
ջերս էլ նոյն մասնաժողովի երկու ան-
գամ միահամուռ աշխատութեամբ պատ-
րաստւած ժողովրդական գրքոյի «Բո-
լեւայ» մասին» արժանացաւ ընկերու-
թեան Գեորգիուղի մրցանակին. այս
աշխատութիւնն էլ չուտով լոյս տեսնելու
է մասնաժողովի միւս յօդածների հետ
թէ թերթիկներով եւ թէ առանձին գը-
քոյիկներով:

Այս մեր լրագրութիւնը լրացաւ թերթնե-
րից յետոյ՝ շատ ցանկալի է որ ժող-
վրդին մօտ կանգնած կըլծւած անձինք,
լրագրական թղթակիցներ, մեր հայ լրա-
գրութեան միջոցով բարեհաճէին երբեմ-
նապէս ճիշտ տեղեկութիւններ հաղորդե-
լու թէ՛ Կ. Բ. բժշկ. ընկերութեան ցրած
հրատարակութիւնները որքան հասնում
են իրանց նպատակին, առաւել ընդու-
նելութիւն են գտնում ժողովրդից թեր-

թիկները թէ գրքոյիկները: Ո՛րքան յաջող
են նիւթերի ընտրութիւնը, որքան մատ-
չելի կամ հասկանալի է հասարակ ժո-
ղովրդին մեր թարգմանութիւնների կամ
ինքնուրոյն առողջապահիկ գրականների
լեզուն:

Այս տեղեկութիւնները, անկասկած,
մեծ եւ օգտակար գործ կըտային ընկե-
րութեան գործունէութեան նոր ճիւղին:

Յանկալի է այդ նպատակի համար, որ
մեր այս բացատրութիւնը արատաւէր
պարբերական այն թերթերում, որոնք
սկզբում յիշածս թերթի տեղեկութիւնը
հաղորդած էին:

Նախագահ Կ. Կ. Բժշկական ընկ. խմբա-
գրական մասնաժողովի

Բժշկագետ Աւետիս Բաբայան

Վ. Հ. Նիլեհ Վ. Գաթրաբեկ

Վիեննայի Միսիրեան ուստի քրտնա-
ջան միարան եւ Հանգիս Ամստերդամի բեղ-
մանաւոր, լուիկ մեջիկ գործակից Զ. Նիլեհ
Վ. Գաթրաբեկների գրական-ուսուցչական
գործունէութեան յիշատակելու լրացաւ
այս տարի եւ Վիեննայի Միսիրեան
ուստի վայելուչ յարգանքով մե-
ծարեց իր ժաշան միարանին: Հ. Նիլեհ
վարդապետը այժմ 75 տարեկան է, բայց
աշխոյժ. սա վաղուց ի վեր կազմում է
հայերէն տպագրւած գրքերի հաւաքա-
ծուն, որ շատ դժուարին գործ է եւ պա-
հանջւում է կազմողից համութիւն:

Յօդակարի մասին ահա թէ ինչ են
վկայում նրա միարանակիցները.

«Վաճառեմ իմ մեկ տրակին մէկ, պա-
կերեմով ու մաքեմայաբանեմով լեցուն, խո-
ւր տեղանի մը առեւ կամ՝ քաղցիկ մը եւ
մարմնով ու մեքով աշխոյժ վարդապետ մը,
մեծ բաժին մը կը կենդանացնէ իր վրայ, իր
եղայաբանիցներու այդ գործունէութեան. ա-
ռաւօր իր պատարագին կընանի, ցորեկը
այցեկարգեմունքով, գիշերը վաճառական ծառա-
յութիւններով, եւ չեւ գիտէ ե՛րբ կըզգնէ
ժամանակ այնքան մանրակրկիտ ու յոգեցու-
ցիչ աշխատութիւններ կատարելու. որոց մեկ
մասը քանակ՝ Հայ լրագրութեան վրայ երեւ-
ցած նոր գործի մէջ:

Շնորհաւորելով ծերունազարդ յոգնա-

ձեռքի տակ կան նոյն տեսակ շատ փաստեր... Յի-
շում եմ Ներսէսի առաջին դէպքերը թիֆլիսում,
Իս մի յաղթական գնացք էր եւ ոչ դէքստ երգչի,
դերասանի... Նախկին Արծրունու այգում, Թիֆլիսի
գրեթէ ամբողջ ինտելիգենցիան տալիս էր ընթերցել
Ներսէսին «Ալիդայից» յետոյ: Այդ ինչէր չէին խօսում,
ինչէր չէին անում այդ ընթերցելի ժամանակ... ճառեր,
ճառեր եւ անվերջ ճառեր... բառեր, բառեր եւ
անվերջ բառեր... Ե՛րբ, աստուածարեալ Ներսէս,
դու Նապոլէօն եւ մեր խղճուկ հայկական կեանքում,
դու Ալեքսանդր Մակեդոնացի եւ, դու... եւ այլն: Իս
էր բոլոր ճառերի իմաստը: Նա ո՞վ չէր խաբել, կորցը-
նիլ իր գլուխը ճառերի այդ տարափի հարեանների
տակ, ո՞վ չէր արբեմալ չորոքորթութեան այդ ծանր
ծուխից, մանաւանդ այնպիսի միամիտ, փափուկ սիրտ
ունեցող բնութեան զաւակ, ինչպէս Ներսէսն էր... Այո՛,
նա իսկապէս արեւից եւ... խաբեց: Նա էլ այնտեղ էի,
ջահիլ ուսանող էի, բայց զգում էի այդ ընթերցելի թիւ-
նալից ոյժը... Նա ասում է իմ մտքում, «Իսկ Ներսէս
վարժապետ, (այդպէս էինք կոչում նրան աշակերտներս,
նոյն իսկ. երբ հասարակուր էինք արդէն), կըզայ առա-
ւօտը խաղւան եւ պարզ օդը կըլծափեցնէր քեզ, հովաքե-
լով տաքացած ճակատդ... Մարդիկ կըզնան իրանց
առօրեայ գործի յետիւց եւ կըմոռանան քո այսօրեայ
արքայական տոնախմբութիւնը, կըմոռանան իրանց ճա-
ռերը, որովհետեւ նրանք բառեր էին... կըկորչէր դատարկ
հնչիւնները եւ թիւրի անասման տարածութեան մէջ եւ
դու մեն-մենակ կըմնաս ինքը քո սեփական ոյժերին
յանձնւած... Օ՛, զգուշացիր, Ներսէս վարժապետ, մի
մոռացիր քեզ, եղբիւ այնպէս, ինչպէս էիր եւ կա...
մի խաբելը,—վայ է, թէ սայթաքես,—սուղին «Ղա-

նակաւորներ» կըլինեն հէնց նրանք, որոնք քեզ այս
գիշեր խնկարկեցին... եւ դու օր, եւ կու գիշեր, օր
երբորդ... Հիմա Ներսէսը «օր երբորդումը» կանգնեց,
այլու նա առաջ չի գնալ... նրա առաջին երջանիկ օրը
բացւեց իր մայրենի երկրում, երկրորդ օրը—Բազում,
Պետերբուրգում, Խաղաղութեւ, յետոյ Թիֆլիսում, կրկին
Բազում եւ այլն... Ի՛նչ գիտէք, թէ ինչ օր էր այդ
օրը. «Ուլանսկայների» օր Ներսէսի համար: Բայց այդ
օրը մի տեսակ շուտ մթնեց. առաւօտը հէնց ծագեց,
թէ չէ, փառաւոր արեւ իր կիզիչ ճառագայթներով
սկսեց սարսափելի կերպով այրել: Վէսօրից մօտ սե-
տմալ եկաւ, արձիճի պէս, ծածկեց երկնքի կապոյտը
ու սկսեց տեղալ մանր-մանր անձրեւ, տալիսալի մթու-
թեան հետ միասին մի անվերջ, անընդհատ անձրեւ
Ներսէսի համար... Նա մինչև ոսկորը թռչեց, այդ վատ,
սառը անձրեւի տակ... Նա թիւթի էր հազնւած առա-
ւօտից, որովհետեւ խիստ չոր էր... եւ ո՞վ գիտէ, գուցէ
հէնց այն ժամանակ էլ նա անբուժելի կերպով մրսեց
ու... չըլծիմանալով ցրտին՝ շտապեց իր մայրենի քաղաքը
տաքանալ հայրենական օջախի կրակի մօտ... Եւ այդտեղ
բացւեց նրա երբորդ եւ վերջին օրը... Բայց, Տէր իմ,
ինչ օր է այդ, ինչ սե՛ւ, տաքաբախտ օր... Նրանք, թէ
նա իսկապէս չըծագէր, երանի, թէ երկրորդ օրով (մինչև
կէսօրից վատ անձրեւ) վերջանալ Ներսէսի անկատար
չարաթը... Բայց ինչ եմ ասում. անէ՛ք... չէ, օրհնու-
թիւն է սա... Անկատար էր, այո, Ներսէսի չարաթը,
նա չընտաւ ոչ միայն կիրակի օրան խաղաղ հանգըս-
տան (որ կարող է լինել, իբրեւ արդիւնք ամբողջ շա-
րաթեան անդուլ աշխատանքի,—դա է քաղցը հանգիս-
տը...), նա չընտաւ նոյն իսկ չորրորդ օրան, երբ
Աստուած, ըստ աստուածութեան, ստեղծեց արեւն ու լու-

սին, աստղերն ու մոլորակները երկնալամարի վրայ...
Ներսէսի արեւ Աստուած չըստեղծեց, մարդիկ ստեղծե-
ցին, բայց ուշ եւ անշուրջ կերպով,—նա չուտով խաւա-
րեց... օ՛, եթէ թողնէին, նա բաւականա՜նար Աստուծոյ
տաւած աստղով... թողնէին նրան հանգիստ, իբրեւ աստղ:
Նա հանգիստ ու երջանիկ էլ կապէր, կրտար հասա-
րակութեանը այն լոյսը, այն օգուտը, որ նա կարող էր
տալ. համապատասխան իր ոյժերին, բայց կրկնում եւ,
բախտը այլ կերպ էր տնօրինել Ներսէսը ընկաւ Բա-
զում, այդ հազարերան վիշապի «կափը», կու գիտե՞ք
նա, ինչպէս եւ ընթաւորը, Վրթոս-Բազուի որովայնի
մէջ, որ կանում է իր սեփական, հարազատ զաւակնե-
րին: Դանձալով, Ներսէսը, իբրեւ բնութեան զաւակ,
չըջապատւած էր մօտիկներով, սրտակիցներով, նոյն
տեսակ բնութեան զաւակներով: Նա այնտեղ անում էր
իր փոքրիկ գործը ամենայն բարեխղճութեամբ: Նա
երջանիկ էր, համարելով «ժողովրդական երգիչ», ամեն-
քից սիրւած «Ներսէս ջան»... Նա համոզւած եւ, որ
նրա համար այն ժամանակաւ «ախ», Ներսէս-ջան,
ձայնիդ մատուցող սոսկ բացականչութիւնը զգացւած
հայրենակցի անկեղծ սրտից, հազար անգամ թանկ էր,
հազար անգամ աւել էր նրան վարձատրում, քան այն
ընթաւոր եւ արժէքաւոր նշանները յետագայ օրերում,
որ նա ստանում էր բեռի վրայ... Այո, նա երջանիկ էր
Դանձալով, բայց ընկաւ Բազում, այդ ուղուցը նրան
էլ քաշեց, ծծեց... ընկաւ այն ժամանակ, երբ երկրա-
տարածական հասակին յաջորդել էին միջօրէից դէն օրե-
րը եւ նա ոտքը դրել էր տարիքաւոր հասակի չէօրին...
Բնութեան զաւակը, դուրի «սաւաւ եւ սաւաւ մա-
նեցները», որ միմիայն երկարամեայ վարժութեամբ
փոքր հասակից են ձեռք բերում, ընկնելով Բազում,
էր եւ

վաստակ հ. Սդիշէ վ. Գաթթանեանի յիս-
նամեակը, ցանկանում ենք ամբողջ միա-
բանութեան և իրանց գրական, ուսումնա-
կան կաճառին պայծառութիւն:

ԱՅՆՆԵՐՆԻ ՓԸՍՏ

Հայերին ծանօթ են տ. Սոֆիա և
բժշկապետ Աւետիք Բաբայեան ամուսին-
ները: Սրանք են հայերիս մէջ մանկա-
կան պարտիզի առաջին հիմնողը և սրանց
շնորհիւ, մանաւանդ այն երջանիկ, թէ և
կարճատև օրերում, փարթում Սօրակի
օտարախօս ընտանիքներում սկսեցին մա-
նուկները թոթովել իրանց մայրերի լիզ-
ով: Տիկին Սոֆիա Բաբայեանի մանկա-
կան պարտիզը իր ժամանակին շատ
հսկայական գործ է կատարել, բայց քչե-
րը շահեցին և մանաւանդ հասկացան
ու ըմբռնեցին սրանց գործը: Բաբայեան
ամուսինները չըբաւականացան իրանց
սկսածով և թէ և մէնմէնակ միմիայն ի-
րանց զաւակներին համար, այնուամենայ-
նիւ նրանք աւելն ժող մի կենդանի ապա-
ցոյց, թէ ինչպէս լաւ հիմունքների վրայ
գրած դաստիարակութիւնը տալիս է
ընտիր պտուղներ: Լաւ և ընդօրինակելի
է սրանց ուղղութիւնը իբրև ծնողների և
մենք կըցանկանայինք, որ հայ ընտանիք-
ներն ուղեցոյց առնէին իրանց զաւակ-
ների դաստիարակութեան գործում սրանց
արածը:

Պարիզի մեր թղթակցի այսօրուայ նա-
մակը, Տարագում, կրկին մի փառս
է, որ ապացուցանում է թէ անկողնի է
որ դիտակցարար աճեցրածը բոլոր բերք
չըտայ:

Գ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն Ս

Պարիզ, 16 մայիսի

Պարիզի Grand Palais-ի այս դարնան
ցուցահանդէսի Societe Nationale des
Beaux Arts-ի սալօնում մինք հայերս ու-
նենք երկու ներկայացուցիչ—պարոն Էդ-
գար Շահէն և օրիորդ Արմենիա Բաբա-

յեան: Պ. Շահէն Պարիզում շատ յայտնի
գրաւեստ է և այս անգամ ներկայացրած է
սալօնին 9 գրաւեստի մի ժողովածու, որ
շատ գերազանցում է իր ներութեամբ
մնացած գրաւեստները:

Իհն մարտ ամսին գեղարվեստների
ընկերութեան jury-ն, այսինքն ընտրող
մասնաժողովը, անդադար գրաւած էր,
բազմաթիւ պատկերներից (մօտ 3000)
ընտրելու այն պատկերները, որ ցոյց
դրելու արժանի պիտի համարէին ըն-
կերութեան կողմից. Արդ վերջ ի վերջոյ
այդ ընտրութեան արժանացան յիշեալ
թիւից մօտաւորապէս 200 պատկեր, որոնց
չափերը երկուսը պատկանում են օր.
Արմ. Բաբայեանի վրձինին: Օրիորդի
պատկերները դուրսւած են վերին յար-
կում, որ կընշանակէ, թէ jury-ն լաւ
պատկերների չափն է դարձած. այդ
պատկերներից մէկը անւանւած է «hec-
ture». մի ջահիլ տիկին նստած կարգում
է, միտնումայն խորատուգլած ընթեր-
ցանութեան մէջ, որ գեղեցիկ կերպով
դուրս է բերւած արկնաջ ամբողջ ֆիգու-
րի մէջ, երկրորդ պատկերը portrait է մի
մասնաւոր անձի, որ նոյնպէս կարգում է:

Ահա թէ ինչ են գրում Ֆրանսիական
պարբերական թերթերը այդ երկու պատ-
կերների մասին:

«Europeen» 25 ապրիլի համարում. «Օր. Ար-
մենիա Բաբայեանը ինչպէս կերպի պ. Էդմ.
Պարիզի տաղանդից հիացած է, իբրև դրս
ապացոյց, բաւական է քննել օրիորդի «Lecture»,
որի ամբողջութիւնը հրաշալի է:

«Petit Bleu» 29 ապրիլի «Օրիորդ Բաբա-
յեանը լաւ արտիստ է լուջ տաղանդով»:

«Figaro Illustré» մայիսի օրում. «Հայա-
տանից մեկ ներկայանում է մի նոր և ինքնու-
րոյն տաղանդ—օրիորդ Բաբայեանը հանդէս է
հանում մի «Ընթերցանութիւն» (Lecture), որ
անպայման գուշակի է տալի օրիորդի աչքի և
զգացմունքի ներութիւնը»:

Այս օրերս օր. Արմենիա Բաբայեանը
Societe Nationale des Beaux Arts-ի ընդ-
հանուր ժողովում (assemblee generale)
ստացաւ associee-ի տիտղոսը, որ կընշա-
նակէ, թէ օրիորդը այսուհետև տարեկան
պատկերահանդէսներին կուենայ պատ-
ւաւոր տեղ և նրա պատկերները կըն-
դուենեն առանց jury-ի:

ԱՅ. Բ.-Ն.

ԹՂԹԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ասիաթաղ, 20-ն մայիսի

Ամսոյս 18-ին տեղիս թատերասերները
հասարակական ժողովարանի ամբարայն
դահլիճում էթանացրած զներով ներկա-
յացրին «Կախարդւած պրինց» և «Սուս
նգնաւոր»: Ներկայացումն անցաւ ընդ-
հանրապէս բաւարար: Սիրողներից աչքի
էր ընկնում իր խօհով պ. Բալասանեան,
որը կատարում էր Հանսի պատասխա-
նատու դերը. լաւ էին և Տ. Ե. Բալա-
սանեան, Հերտրուդայի մօր դերում և
օր. Հ. Խաղիեան չարածնի Մարգարիտի
դերում. միայն վերջինիս խաղը քիչ աւելի
աշխոյժ էր պէտք: «Սուս նգնաւորում»
տիպիքական էր պ. Յ. Թումանեան «Սուս
նգնաւորի» դերում. սա շատ ընտրող
կերպով արտայայտեց բարեպաշտութեան
գիմակով ծածկւած խաբեբայ—խաղաղո-
ւորին, որոնք միշտ անբարեխիղճ կերպով
օգտուում են մարդկանց միամտութիւնից:
Շատ լաւ էր պ. Ագուկեան բարեպաշտ—
նահապետական Մայիլի դերում, իսկ լաւ
գրիմը ամբողջացնում էր խաղը: Մեղա-
նում թէ Մայիլներ և թէ Սուս նգնա-
ւորներ շատ կան, մանաւանդ վերջինե-
րից, որոնք և փայլում էին իրանց բացա-
կայութեամբ. ժողովրդական առածը ու-
սում է այդպիսիների համար. «Յերեկը
սաղմոս են քաղում, իսկ գիշերը Փիլիպոս
թաղում»: Նրբ խօսքը վերաբերում է
հասարակական այս կամ այն խնդրին,
այս կամ այն վատ երևոյթին, դրանցից
իւրաքանչիւրը երեսանց մի մի իդէա-
լիստներ են, բայց իսկապէս մի մի Սուս
նգնաւորներ:

Ամենայն խաբախուսանքի արժանի են
թատերասերները, որ առանց ուշք դար-
ձեցու պառաւական ասէ-կոսէներին,
նոյն իսկ իրանցից ոմանք, անսնուն բա-
ղասանքներով ի նամակներն անգամ ար-
համարելով, իրանց գործը առաջ են տա-
նում:

Ի միջի այլոց, այստեղ ամենախայտա-
ւակ կերպով տարածւած է այս և այն.
հիմնարկութիւններին ու անհատներին
անսնուն կամ կեղծ ստորագրութեամբ
նամակներ ուղղելը. և ըստ երևոյթին այդ

մութ և ստոր գործը մի երկու հաստա-
վիզ մարդկանց գործ է համարւում, ո-
րոնք իրանց նեղ ու կեղտոտ անձնական
չահերից դրւած, ամեն սրբութիւն ու-
նատակ են տալիս: Բարեբախտաբար յոյս
կայ, որ չուտով այդ սրկանիքի գիմակը
կըբացւի:

Ի դէպ անցեալ 1902 թ-ի դեկտեմբերի
9-ին տեղի ունեցաւ պ. Թումանեանի
դեկալարութեամբ երկսեռ խմբի առաջին
համերգը, որի կէսը խմբի ցանկութեամբ
որոշւեց յատկացնել տեղիս չքաւոր գիմ-
նագիտների օգտին, որոնք ուսման թո-
շակը վճարել չըկարողանալու պատճառով
արտաքսուած էին ուսումնարանից. գոյա-
ցած արդիւնքի կէսը՝ 77 ռ. կոպէկներով
յանձնեց տեղիս կանանց ընկերութեան,
որպէս զի գործադրէ ինչպէս հարկն է
և ամենատեղ երկու չարաթից իրարածի
մասին յայտնէ խմբին մանրամասն կեր-
պով, բայց չըգիտեմք ինչ է պատճառը,
որ յարգելի վարչութիւնը մինչև հիմա իր
խոստումը չըկատարեց: Չըգիտեմք զար-
մանալ թէ ցաւեք:

Խ— քեան

Շուշի, մայիսի 27

Այս տարի այստեղ մեծ բազմութիւն
է գալիս ամառը, համարեա բազմաթիւ
դարբարացիների 3-4-ը ասում են, գալիս է
Ջուշի: Սկսել են և ներկայացումներ.
առաջիմ խաղում են թատերասերները և
մայիսի 25-ի ներկայացումը, որ սարքել
էր պ. Բալայեան, անցաւ աջող. սրան
հասարակութիւնը տուաւ մի ծաղիկայ
պսակ և Ադամանի պատկերը:

Թեմական դպրանոցում քննութիւնները
վերջանալու վրայ են. այս տարի վեց-
երրորդ դասարանը աւարտում են եօթ
հոգի:

Կարկուտը և մորեխը մեծ աղէտներ
են պատճառում այս տարի Ջուշու գա-
ւառին:

Գ. Ջ.

իր ուժեղ և հազաւգիւտ ձայնով ուշագրութիւն է դար
ձնում իր վրայ, «մօզա» է դառնում ունեւորների շը-
ջաններում... Բազմայ էլ մեղրամիսներն էին այդ ժա-
մանակ, բուն բարիկենդանը, ուր երգում էր Ներսէսը,
ձեռքից ձեռք անցնելով: Ինչ ասել կուզէի, որ յիշեալ
ունեւորները նոյն ընտելեան զաւակներն էին, բայց
հարուստ զաւակներ, որ լաւ էին Պետրբուրգի,
Խալիպի մասին... և ցանկացան նրանք մի բան անել:
«Ա՛գա, Ներսէս, բա, մեզք չե՛ս, ինչ ես չարական ասե-
լով գեօզալ օրդ կարճացնում, քաղցր ձայնդ փչացնում,
եկ դու Պետրբուրգ, Խալիպ գնա»... Ն. լսեց Ներ-
սէսը, լսեց ու կատարեց... Նրանք, թէ չըկատարէր...
Բայց չէ որ, կասեմ, նա սիրում էր իրզը, նրա հետ էր
ապրում ու չնչում, առանց երգի նրա համար օրդ
պակասում էր, Ներսէսը խեղդւում էր... Ն. ասին
նրան, թէ քո երգը, որով արցունքներ ես գնում նոյն
իսկ չար մարդկանց ցամաք և անարցունք աչքերում,
պապէնական է, չարական է... եկ, դու գնա, սովորիք
քաղաքակրթւած երկիրներում, լսիւ, թէ ինչպէս են
երգում այնտեղ, և վերադարձիւր մեզ մօտ կատարեալ-
գործւած: Ի՜նչ արցունքների կաթիլներին փոխարէն
զուգէ այն ժամանակ քո կատարելագործւած երգով
մեր աչքերից հոսեցնես արցունքների հեղեղներ... Մենք
այդպէս ենք ուղում, գնա... Ն. Ներսէսը գնաց... Չեմ
ասում, թէ անկեղծ չէին վարում Ներսէսի այդ ժա-
մանակալ խորհրդատուները: Բայց նրանք մի շատ կա-
րուր հանգամանք աչքաթող էին արել՝ դա Ներսէսի
հասակն էր, նրա կրթութիւնը, երկարամեայ չըջանը...
Ներսէսը թէ լինէր աւելի երիտասարդ, ճկուն հասա-
կում, այլ էր հարցը... Բայց նա արդէն կազմակերպւած
էր և դեռ մի քիչ էլ «դէնը»... Է՛հ, թէ կաթիլները

քիչ են, բաւական չեն, գնում է, թող գնայ Ներսէսը,
կատարելագործւի ու վերադառնայ... Մենք ուղում
ենք ինչ թէ կաթիլներ, այլ հեղեղներ թափել մեր աչ-
քերից: Ն. գնաց Ներսէսը օտար երկիրներ, սովորեց,
վերադարձաւ ու փորձեց երգել այնպէս, որ մեր աչքե-
րից արտասուքի հեղեղներ թափեցին... Խեղճ Ներսէս,
բայց ինչ թէ նրա համար, որ մեր ականջին է հասնում
քո կատարելագործւած հսկայական «Ձայն տու ու
ձովալ»-ի սիրտ մորմըդ հնչիւնները Ազատ գիւղի լե-
ռան գաղաթից, այլ որովհետեւ քո խելացիոր տնոցնե-
րն ենք լսում Գանձակից, քո սիրտ կտրատող «СМѢСЯ
ИЗЯЦА»-ն, որ հիմա մի այլ դառնութեամբ է հնչում
քո գունատ չըթուներներից, քան այն ժամանակ, երբ դու
նոյնը երգում էիր բնով վրայ... Խեղճ Ներսէս, դու քո
անզուգական ձայնը չըկարողացար ծառայեցնել ինչ բն-
մին և ինչ քո սիրած ժողովրդին... Ի՜նչ վերջինիս գաւա-
կը լինելով, պիտի մնայիր նրա ծոցում... Գեղ կըրգե-
ցին այդ ծոցից, տարան ու գրին այլ պայմանների մէջ,
այլ չըջանում, օտար քեզ համար, ուր ասին քեզ. «Լաւ,
ուժեղ, անմահ ձայն ունես», բայց «մանէրները» չունեն,
չըգիտեմ քեզ պահել: Սովորիք այդ մանէրները: Ձայնի
մշակումը, իհարկէ, պէտք է, բայց լաւ մանէրները քո
աջողութեան առաջին պայմանն են կազմում... ձգեցեք,
տնքաց, քրտինք թափեց Ներսէսը, լեռների այդ ազատ
«անկութեան» օրդին. ջանք արաւ իր մեծ հասակում,
տարիների բեռան տակ, նոր ձեւերին, նոր մանէրներին
ու օտար երգի, օտար հնչիւններին ընտելացնել իրան—
իր ականջը, իր հզօր, վաղուց կազմակերպւած անը-
կուն կուրծքը... Բայց ապարդիւն ջանք: Հասակը և
անցեալը գործ էին. նա չըկարողացաւ նրանց յաղթահա-

րել, չընայած իր բոլոր ջանքերին: Հեշտ չէր նրանց իր
մարմնից ու հոգուց դուրս վանել. երկար տարիների
ընթացքում արմատացած ու այնտեղ նորը բնակեցնելու
Ահա մի կուիւ, որ սկսեց Ներսէսը, լաւ չըկուլւով իր
ներքին գիմարդող ոյծերը,—կուիւ իր սեփական «եսի»
գէմ յանուն մի նոր «եսի»... Սակայն ու՛շ էր... նա
թէ և ջախջախեց (գոնէ արտաքուստ) իր նախկին «եսը»,
բայց ինքը ուժաստատ ընկաւ կուիւ գաշտի մէջ, չը
կարողանալով ամբողջութեամբ իր հոգու մէջ մտցնել
նոր «եսը», որ նոյնպէս ջախջախեց... նա ընկաւ
ուժաստատ... «ղանակաւորները» շատացան: Ահա
այդ ժամանակն էր Ներսէսի ծանր ժամանակը, երբ
նա անփառունակ թափառում էր քաղաքից քաղաք՝
տալով իր անաջող և անփառունակ կոնցերտները:
Նրանք, որոնք մի տարի առաջ դարձնել էին ընծայա-
բերում նրան որոտնոտ կեցցենքիւր հանդերձ, ճոխ
հացկերթներ էին սարքում ի պատիւ Ներսէսի, երես
դարձին նրանից, բարեւ չէին տալիս, բարեւ չէին առ-
նում... Խեղճ Ներսէս... «Սպիտակ եզր ընկաւ»... Իսկ
սակը,—թէ նրա ձայնը նւաղել էր, կամ նա այն չէր,
ինչ մի տարի առաջ,—չի կարելի: Ներսէսը այդ տեսա-
կետից նոյնն էր: Բայց ինչու երես էին դարձել, բա-
նասում էին նրա երեկոտ խնկարկունները... վարմա-
նալի է ամբոխի տրամաբանութիւնը, տարօրինակ նրա
հոգեբանութիւնը... դիցուք, մէկը մեզանից չնորհիւ այս
կամ այն պատճառի, բարձրանում է վառքի սարի գա-
ղաթը: Ամբոխը, որ կանգնած է սարի ստորոտում,
ցածից սկսում է «ովանանա»: Բայց հէնց որ սալթաքեց
բախտաւոր անհատը, ընկաւ գաղաթից դէպի նոյն
ստորոտը, ուր մեղք ենք, էլ ողորմ չըկայ ընկածին
ոտնակոխ ենք անում նրան ամենատարբի կերպով, —

Նամակ խմբագրութեան

Թիֆլիս, 27 մայիսի

Խոնարհաբար խնդրում եմ «Տարազում» տեղ տուէք հետեւեալ արկածին:

Վանքի ծխականները հրաւիրում են նոր տիրացու ընտրելու: «Տարազում» անցեալ համարում տպւած էր, որ ծխականներից մի քանիսը դժգոհ են այդ բանի առթիւ, ասելով, թէ այդ եկեղեցու համար դեռ կարելի չէ շատանի նոր տիրացու ընտրելու:

Եկեղեցու միտքան Աթ. Ղևոնդ ա. ք. Խաղաղանքը և մի քանիսն իրենց կարծում են, թէ յարգելի խմբագրութեանը ես եմ հաղորդել վերոյիշեալ լուրը: Ի միտմտութիւն տրամադատել հօրը և միւսներին՝ պարտք եմ համարում յայտնելու, որ այդ լուրը ես չեմ հաղորդել:

Սարգիս սարկ. Խուցեան

Իդուր են հ. Ղ. ա. ք. Խաղաղանքը և մի քանի ուրիշները վերագրում ձեզ, քանի որ Տարազում ասեալ էր, որ ծխականներն են գտնադատում:

Խմբ.

Ք Ն Ն ա դ ա Տ ա կ ա Ն

Գրականութիւն եւ մամուլ

Աշխատեցիք հայկական ցուցահանդիսի բացելը մենք համարել էինք վաղաժամ և կասկած էինք յայտնել, թէ հաղիւ հնարաւոր լինի այդ կարճ ժամանակամիջոցում փոքր ի շատէ բաւարար պատրաստ հանգէս գալ: Ապագային թողնելով հայկ. ցուցահան. մասին մեր խորհրդածութիւնները, մենք անժամանակ և նոյն իսկ այժմ տալարդիւն դործ ենք համարում Բերլինում կազմակերպ հայկ. ցուցահանդէսը: Մի կողմ թողնելով նիւթական սուղ միջոցները, որ ցուցահանդիսի յարգելի վարչութիւնը և չեւտում է, անկեղ, կըկամենային, որ Deutsche Bank-ը իր յայտը հայերի գրպանների վրայ չը դնէր, հէջ այն միւսին պատճառով, ինչ պատճառով անախարհ եղաւ անդիւաղներէից Բաղդադի երկաթուղու կառուցանելու մասնակցութիւնով:

Մենք անպայման ընդունում ենք Գերմանիայի այսօրւայ մեծութիւնը և ամենից շատ մենք ենք զմայլում նրա հակա-

յական առաջադէմ քայլերով, բայց այնքան էլ միամիտ չենք, որ մեր ակրեդիթիւններով լցնենք Deutsche Bank-ը և Գերմանիայի մայրաքաղաքում մեր դրամներով ու օտարներից մուրացածով հանդէս հանենք մեր ունեցած - չունեցածը, որպէսզի Գերմանիան մեզ ատեստատ տայ, թէ որ աստիճան մենք այսօր ընդունակ ենք Գերմանիայի հովիտներում մեր ձեռներով կրակից չափանակներ հանելու իր համար: Հայկական ցուցահանդէսը վաղուց ի վեր հանդէս է հանաւած բազմաշարժար Հայաստանում, անմեղ կոյտերի առեւտրականներ, կտրիճների գլխատուներ, ծերերի սաղ-սաղ գերեզմաններում թաղելու և նրանց մոխիր դարձած մայր երկրում՝ մեծ ցուցահանդիսի ժամանակ ուր էր այդ մարդասեր Գերմանիան: Նա այդ ժամանակ իր մի ինկալիդի չորացած ոսկունքներն իսկ դերադասում էր հայ բերեւ նահատակներին:

*

Շատ ուշագրաւ մի յօդուած է տպագրել չինական մի լրագիր, որից արտատպել են մեր մայրաքաղաքի լաւատես լրագիրները: Ահա թէ ինչպիսի արդար զայրոյթով է նկարագրում չինական լրագիրը քրիստոնէութիւն տարածող միսիոներներին:

«Դո՛ւս-կուն ու հարկւրապետը Ալն-ձին-պուից գեկուցեց ժենեթով Խէ-ին, որ քարոզիչ Խոու լազմաթիւ գրնատուած քրիստոնէական հետ մասու երեք գիւղ և ուժով ու սպառնալիքով հարկադրում էր նրանց քրիստոնէութիւն ընդունել: Ժենեթով Խոուն տասուտու էն-մինի հետ անյայտող քննութիւն գործեցին: Գործի ծանրակշիռ նշանակութեան առթիւ, նրանք հրաւիրեցին քննութիւնը ներկայ դաւելու և քարոզիչ Դե-մա-ցիին: Հարկւրապետի ղեկուցումը լիովին ստուգեցաւ և յայտնեց նոյնպէս, որ քարոզիչ Խոուն ուղում էր սեփականացնել մեհնանքը քրիստոնէական եկեղեցի դարձնելու նպատակով:»

«Տաօ տաու էն-մինը ղեկուցում տրաւ արտմաքննութիւն չին-կայ փոխարքային, յայտնելով, որ այդ գէյըը քիչ էր մնում խոստովանել պատճառ դատնայ և հարկադրել ժողովրդին քրիստոնէական վրայ յարձակումը դործել: Հէն-ցիլեց (1900 թ.) յետոյ քրիստոնէականը աւելի ուժ ստացան և լազող ազգաբնակչութիւնը ասնջւում է նրանց ձեռքը: Եթէ կրիստոնէայի այսպիսի դէպքեր ժողովրդի գաղութը օրից օր այնքան կը

սաստկանայ, որ հետեւեալներն առաջն տնայր անհնարին կըլինին:»

Այս ղեկուցումի վրայ փոխարքան մակագրեց. «Գործը արագ և կանոնաւոր է վարած, առանձնապէս գովելի է, որ քննութեան միջոցին ներկայ է եղել և մասնակցիլ է քրիստոնէայ քարոզիչը:»

Չինական լրագիրը ապա աւելացնում է. «Վերջին 10 տարին Չինաստանին վիճակած է միայն դժբախտութիւններ և վշտեր կրել: Եւրոպայից Չինաստանում այնպիսի դիւրք են ընկել, որ նրանցից երկիւղ են կրում մեր բարձրաստիճան իշխանաւորները. Խառնակութիւններ ժամանակ եւրոպացիները գործը այնպէս են դարձնում, որ մեր զօրքերը պէտք է պատերազմեն իրանց եղբայրների դէմ: Քարոզիչները, երկրի մէջ ընկալութիւն հաստատելով՝ մոռացել են իրանց օրէնքները և մեր օրէնքներին չեն հնազանդում: 10,000 քրիստոնէութիւն ընդունողները երկուսը համոզմունքով չեն հաւատափոխ լինում, շատերը այդ անում են շահագիտական հաշիւներով: Մենք լաւ ենք տեսնում, որ քարոզիչները այնքան չեն զբաղւած քարոզչութիւնով, որքան օտարների զօրութիւնը և ալեգիստիւնը զօրեղացնելով: Վեր առնենք օրինակ. Աստուածաշնչի VII գլուխը. այնտեղ ասած է. «Երբ Յիսուս-Քրիստոսը խաչուցաւ, նա իր աղօթքը այսպէս փերջացրեց. «Հայր իմ, ողորմիր այս քոյր ուղղաւորներին, ճշմարիտ իսկական լինելու հետեւում, քի իմք եմ գործում:» Սրանից շատ պարզ է, որ Յիսուս Քրիստոսը աշխատում էր օրով և օրինակով ուղղել քոյրը: Նրանք և մեղաւորների բարեաց ճանապարհը, այլ երբէք չէր մտածում զօրութիւն և իշխանութիւն ձեռք բերելու:»

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Մայիս ամիսը Թիֆլիսում անցում նախորդ տարիների համեմատութեամբ, շատ զով: Համարեալ ամեն օր անձրեւ էր. գալիս և փողոցներում յաճախ անանցանիկ տիւղ էր գոյտնում, շնորհիւ 7-8 սանտիմետր հաստութեամբ փոշու: Քաղաքը, ջրանցքը չարունակում է մատակարարել աղմախառն ջուր, իսկ միջերկրի թանգուսիան սահմանը որոշել անգամ անկարելի է: Մեծ աճապարանքով շինուած են քողար, մասփաճատանցների հոգակալ շինութիւնները, բայց չըկայ մէկը, որ վերջապէս հասկացնի քողար. խորհրդին, թէ նախ ապահովեցէր մեզ, որ տարին տարին երկու ամիս տալու էր մաքուր և անաղաղ ջուր, փոշուց աղտոյի փողոցներ, ապա միւս ձեռք, հնգուհաւ և կարկանդակ:

Միջնորդութեան կողմից արգելք չէ հանդիսանում Թիֆլիս քաղաքը էլեքտրականութեամբ լուսավառելու, ուրեմն յոյս կայ, որ կարճ ժամանակում

մանակում կըմտցնի քաղաքի բոլոր մասերում էլեքտրական լուս: Վճռուած է Գօրցօղայեա փողոցը և Երևանեան հրապարակը ասֆալտով ծածկել, իսկ միւս բոժ փողոցները քառակուսի քարերով:

Նորերս կայացաւ Թիֆ. քահան. ժողովը, որոշեցին քահան. ապահով. զանձարանի օգտին պահել 1) երեք դեկադր, 2) կապալով վերցնել մոմավաճառութեան կրպակը և 3) պահել երգեցիկ լուրեր, եկեղեցական օրինակատարութիւնները համար:

Անդրկովկասի շատ գաւառներում կարկուտ մեծ վնասներ է տուել երկրագործներին: Երբ վերջապէս մեր կալաւածատերերը պիտի կարողանան իրանց ցանքերն ապահովեցնել կարկուտից: 25-ը որ արդէն կան ընկերութիւններ, որոնք ապահովում են կարկուտից ցանքերը մնում է, որ մէկը նախաձեռնութիւնը վերցնէ և բունակցէ այդ ընկերութիւններին մէկի հետ, որ Անդրկովկասում էլ բանայ իր ճիւղը:

Պարիզում հրատարակող Բանասէր հանդիսի խմբ. հրատ. Գ. Բասմաճեանին Ֆրանս. կառավարութիւնը պարգևատրել է Officier d'Academie աստիճան և Palmes Academiques պատանշան: Գ. Բասմաճեան օրերս կըմտնէ այստեղ և այս ամառ Ենիի հնութիւնները պիտի ուսումնասիրէ:

Գովգասում է և պ. Մարք. անցեալ շաբաթ պարտը Թիֆլիսում ներկայ է եղել Կայս. Մոսկ. հնագիտ. Կովկ. ճիւղի ինստիտ. տեղի է հրահանգներ և յունիսի 10-ին նորից կըվերադառնայ Թիֆլիս: Այդ օրը նոյնպէս ընկ. Թիֆլիսում ունենալու է նիստ:

Գեր. Անանիա Կալիսկոպոս համագաղաթեան հաստատուած է Չամխու թիմի առաջնորդ:

Սարսուփիկի մասներ է տուել մորելը Շուշու գաւառում: Գանձակի նահանգում ծառայող ստոր աստիճանաւորները վաղուց ի վեր ընտելացել են մորելից օգտուել: Միթէ հնաբանութիւնը չէ ժամանակին այդ վտանգի առաջն առնել և մորելի ձուաների ոչնչացնելու դործը լոյնծնել իրանց ղեկուցիչներին անկաշառ պաշտօնեաների հակադրութեամբ:

Վհահապա Կալիսկոպոս այս անգամ շաբաթ շնորհ է արել այցելելու Երևանի նահանգի մի քանի գիւղերը: Ամեն աղ ժողովուրդը մեծ ոգևորութեամբ է դիմաւորել Վհահապաին, ծաղիկներ փակելով նրա ոտքերի տակ:

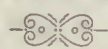
Թիֆլիսի ձրի և էժմանիկի ճաշարաններ ընկ. տարեկան ժողովը կայացրել անցեալ կիրակի: Ընկ. միաձայն ընտրեց պատուաւոր անգամ տիկին Մարիամ Ծովանեանին, որ հիմապիւրն է այդ ընկերութեան և մեծ շնորհակալութիւն յայտնեց: Այդ ըստ ամենայնի համակրելի ընկ. տեղեկագրից երևում է, որ ընկերութիւնը ունեցել է 196 անգամ, 19,911 ռ. մուտք և 12096 ռ. հիւր: Տարւայ ընթացքում Ընկեր. տեղի է օրական մօտ 230 ճաշ ձրերաւոր: Ծննդեան ե-

և այդ էլ իսկոյն և եթ, չունչ չենք տալիս առնելու: Չենք մտածում մի բույժ անգամ, թէ այդ ընկնողը մեր երկկայ ընկերն է, ավար, հարազատ մեզ ամեն կերպ, պակաս չէ ոչ մի բանով մեզանից, եթէ ոչ աւել... էլ ինչո՞ւ համար ենք կոխկառում նրան մեր ոտքերի տակ... Նոյն, հին, շատ հին հէքիաթը կրկնեց Ներսէսի հետ: Նա զլուրեց և նրան օտի տակ տւին: Որքան ծանր էին նրա համար այդ ապարախտ օրերը, որքան ցաւում էր նրա սիրտը անիրաւ վիրաւորանքներից... Այդ բանը զբոյց չէր երևում, բայց ես գիտէի, որ Ներսէսը տանջւում էր և տանջւում անպատմելի ցաւով... Նրեկ նրան էին չորգործում, իսկ այսօր նա ինքն է ստիպւած չորգործել... մի կողմ հացի համար...

Երեկ նա երգում էր «Ձայն սուր, ով ծովակ», նրան լսում էին մարդիկ, արտասում էին, լսում էին նրան լուռ ու ձորեր... Այժմ նա այլևս չի երգում «Ձայն սուր, ով ծովակ», նրան ասացին, թէ դա չարական է, դու մեզ երգիր մի այլ բան... նա փորձեց այլ բան երգել, նրան ծափահարեցին (բայց չարտասուեցին)... նա դժուարութեամբ էր կարողանում այդ նոր, այլ բան երգել, մօտ չէր դա նրա հոգույ ամբողջ էութեան, բայց նա չարունակում էր գնալ ընդդէմ բնութեան, հասակի, սովորութիւն. ծափահարում էին նրան... կարճ տեւեց ծափահարութիւնը, — և երբ, քիչ ժամանակ անցած և ետ չըվեց լախտի անիւք, այդ ժամանակ ևս Ներսէսը փորձեց նոյն նոր բանը երգել: Մարդիկ չը ցանկացան նրան լսել, մարդիկ երևա դարձին նրանից... Ներսէսը մնաց մօտս, թողեցին նրան մարդիկ, տաւեց ու նա դէպ' ընտանիքը և վերջինս դէպի նա, թողէ՛ր նա մ'աղբենի «Ձայն սուր, ով ծովակ», թողեց և «Здравствуй mobile»-ն... նա մենակ մնաց, միանգամայն

որ... զարհուրելի մենակութիւն: Նա չըկարողացաւ տանել այդ մենակութիւնը առանց երգի, նա դնաց Դանձակ, ուր... ծագեց երբորդ օր, չարաբաստիկ, վերջին օրը Ներսէսի... նրանք. որոնք մի ժամանակ, սրանից 20—25 տարի առաջ, Ներսէսին «Ներսէս ջան, ձայնիդ մատաղ էին ասում, թող խնամես սիրով ու գուրգուրանքով իրանց նախկին «բլրուրին», չէ՛ որ իսկապէս Ներսէսը Դանձակի բլրուրն էր... Թող իմ հայրենակիցները, գանձակիցը, չըհետեւեն զղանակաւորներին՝ օրինակին և «ընկած սպիտակ եղան» հանգիստ տան մայրենի քաղաքում, ազատելով նրան կեղծաւոր դանակաւորների «կեղծ ու պատիւր վայնասունից»... Թող ինչն զոնէ Ներսէս վարժապետի արդիւնաւէտ ուսուցչական գործունէութիւնը անցեալում... Այդ սրբազան պարտականութիւնը ծանրանում է մահաւանդ նրա նախկին աշակերտների վրայ...

Ջաւադ Բեկ Բալուրեան

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾ ՄԿՐՏԻՉ ԳՈՐԾՅԱՆԸ

ԵՆ ԴՈՒՍ ՀԵՂԵՆԻ Ն. Վ. ԿՈՒԿՈՂՆԻԿԸ *)

Դ.

Տիկին Սրբուհի Գողգոթեան, կամ, ինչպէս սովորաբար կոչւում էին նրան նախկինում, «Գողգոթեան Հայի-մաման» ինչպէս որ ժամանակին ևս հաւատա-

րիմ ընկեր էր եղել իր ամուսնու նրա կիանքի բոլոր ընթացքում, այնպէս էլ ամենաշնորհ ցանկացող ու կուտարող է հանդիսանում նրա ցանկութեան և կուտում: Նա ամբողջ տասն տարի ետեւեղով աշխատում ու պատրաստութիւն է տեսնում դպրոցը բանալու և նրա վիճակը հաստատ. երկամուսնեանով պարսկացիները: Կառավարութիւնի օգնութիւնով նա հետզհետէ հանում է իր մարդու թողած գումարներն ընկերակցութեան տուեւորական գործերի միջից և գնում է դրամանոց. նա իր ձեռքն է տնոում նախկինների ու ճաշարողի անշարժ կալաւածների կառավարութիւնը, աւելացնում է նրանց եկամուտները և այդպիսով կամաց-կամաց հաւաքում, կազմում է այն ֆոնդը, որի տոկոսներով պիտի պահւէր բացելիք դպրոցը: Թէև կուտել տիկնայն իրաւունք էր տալիս օգուտիւ մայր-գուժարի սովորներից ամբողջապէս և անշարժ կալաւածների եկամուտներից մինչև նրա կիանքի վերջը, բայց նա չի կամենում օգուտել իր այդ արտօնութիւնից. նա այնքան սղեւորած, այնքան յափշտակուած է լինում իր ամուսնի կամը շուտով իրագործուած տեսնելու ցանկութեամբ, որ չընայած իր փողատէր բնաւորութեան, իր ժաւտութեան հասցրած խնայողութեան, մոռանում է մինչև անգամ իր սեփական շահը ու կամենում է դպրոցին իր կենդանութեան ժամանակ բանալ:

Ահա այդ նպատակով Սրբուհին 1876 թ. աշնանը չընայելով իր ծերութեան հոսակին, յանձն է տնոում երկար ճանապարհորդութիւն կատարել. նա գնում է Պետերբուրգ և անձամբ ինքնաբերական լուր հարկն է թողարկութիւն ստանալու բանալ օրիորդաց դպրոցը նոր-նախկինում իր ամուսնի թո-

թափախումներն ընկ. կազմել է իր յաճախող-
ների համար հանդիսանող ճաշկերպով և մի
տոնածառ նրանց հրեկանների համար, բա-
ժանելով տղայոցը բաշկերպի իսկ աղջկանց
շալերը:

— Իսպանիայի Մարգարեան, որ ուսանալա-
նակութիւն է ընդունած, մայիսի 26-ին Թիֆլի-
սի կոնսիստորիային առած մի յայտարարե-
թեամբ յայտնում է, թէ յիշեալ գիւղի բողոքա-
կաններն իր բացակայութեան ժամանակ ստի-
պել են իր կնոջը, իր որդուն բողոքական ծննդով
մկրտելու, ուստի խնդրում է հոնսիստորիային
կարգադրել, որ իր որդին մկրտել հայադաւան
ծննդով:

— Գովկասում հայ կաթիլիկները կամենում
են իբր թէ առանձին հովիւ ունենալ իրանց հա-
մար ոչ միսթարեան վարդապետներէ: Մեկ
անհասկանալի է այդ ցանկութիւնը: Եթէ յիշեալ
հայ Բիւսթանեան կարող է օտար եկեղեցուն պատ-
կանել, մնալով հոգով հայ, այն ժամանակ ինչու
նա խորշում է միսթարեան վարդապետներէ:
25-ը հնչեց հայութեան մօտիկ կարող են հա-
մարել միսթարեան վարդապետները և Փափից
ուղարկած քահանայից, ոչ մէկը գերադասելի
չի կարող լինել նրանցից: Մինչև այդ ստործան
էլ ներհակութիւն:

— Բաթումի քաղաք. վարչ. մի անգամի
ընտրութիւն է: Իր թեկնածութիւնը դնում է
վրաց լեզուի գրաքննիչ պ. Փուրուլի:

Դ ա ղ ա ղ ա լ ա ճ

Պետերբուրգի 200-ամեակի առիթով
քաղաքը 6,000,000 ռ. է յատկացնում
25,000 աշակերտների համար, դպրոցա-
կան նոր շէնքեր կառուցանելու:

— Լուսաւորութեան միսիստերը Հուլի-
բարում բացելիք պէտքիմնադրայի փո-
խարէն բարձր էր համարել ադետիկ բա-
նալու տեխնիկական միջնակարգ դպրոց
այն պայմանով, որ Թիֆլիս քաղաքը այդ
դպրոցի շինութեան 1/3 մասը 100,000 ռ.
տայ միանշաղ և տարեկան էլ 10,000 ռ.
նպաստ: Բաղաք. խորհուրդը անգոր
գտնեցաւ այդ ցանկութիւնը կատարելու
դրամական փոխուղ միջոցների պատճա-
ռով և նորից խնդրում է իր առաջարկը
Հաւարարում տղայոց պրոգրէմնադիա
բանալու թոյլտուութիւնը:

— Ալեքսանդր. ուսուցչական ինստի-
տուտը (Թիֆլիսում) այս տարի աւարտել
է միմիայն մի հայ: Հասկանալի է, ինչու
չաբաւ ասպարէզում մաշկ ապագան,
քանի որ կան աւելի լաւ պերսպեկտի-
ներ:

Հ ե տ ա ռ ր ա լ ա ճ

Իսպիա. Ապահարգանի օրինադրու-
թիւնը քննող մասնախումբը լսեց Սալան-
տրի գեկուցումը, որից յետոյ մասնա-
խումբի մեծամասնութիւնը յայտնեց իր ան-
համաձայնութիւնը ապահարգան թոյլ տա-
լու: Իր յայտարարութեան մէջ գեկուցանողը
ասում է, որ Իսպիան կարիք չէ գգում
այդ նորութիւնը մոցնելու: Փոքրամասնու-
թիւնը իրաւունք վերապահեց իրան իր ա-
ռանձին գեկուցումը ներկայացնել ներկա-
յացողների ժողովին այդ խնդրի առթիւ:

Գեկուցանական ցարքիւն: Կայսերա-
կան գեղարվեստական ճեմարանը, ուսում
կան ճարտարապետութիւնը դարձացնելու
նպատակով, ուղարկում է տեղեկ գեղ-
արվեստագէտներ, քննելու հին-ուսական
շինութեանը: Գննութեան ասպարէզ է լի-
նելու միջին Ասիան, որ հարուստ է մահ-
մեդական շինութիւններով և Կովկասը, որ

բազմաթիւ նուրբ ճարտարապետական ճա-
շակով շինած հին տաճարներ ունի:

Հեռագրական մեքանիզմներ, որպէս ե-
ղանակ նախագուշակող: Դոկտոր Էյդ-
մանը իր հետազոտութիւնների հիման
վրայ եկել է այն եզրակացութեանը, որ
հեռագրական թիւերի ձայները նախա-
դուշակութիւն են վատ եղանակի և միա-
ժամանակ եթէ ձայները խուլ են՝ եղա-
նակը վատանալու է մի երկու օր յետոյ,
իսկ եթէ սուր են, եղանակը փոխելու է
մի քանի ժամ յետոյ: Մինչ այժմս ենթա-
դրում էին, որ հեռագրութիւնների ձայնի
պատճառը քամին է. Էյդմանը հերքում է
այդ կարծիքը և հաստատում է, որ թիւերը
կարող են ուժեղ ձայնել խաղաղ եղանակի
ժամանակ: Միջոցառաջատար Լեասկան
յայտնում է, որ ծանրաշափը ցածրանա-
լու հետ ի միասին, երբ պէտք է եղա-
նակը խանգարել, հորիզոնական մագնի-
սական սլաքները սկսում են շարժւել մի
քանի հարիւր վերստ հեռաւորութեան
վրայ և թէ դա առաջանում է գետնա-
շարժից և այդ շարժումով իսկ Լեասկան
մեկնում է և հեռագրութիւնների ձայնա-
կութիւնը:

Կուրուքիւնը անհետացնող գործիք.—
Պրոֆէսոր Պետրոս Ստիկնսը հնարել
է մի գործիք, որի օգնութիւնով կարելի
է ոչ միայն վերականգնել կուրա-
ցածների տեսողութիւնը, այլ և ծննդից
կոյրերին տեսողութիւն տալ:

Իր պիւտը պրոֆէսորը հիմնում է այն
սկզբունքի վրայ, որ մարդս տեսնում է
ոչ թէ աշխարհով, այլ ուղեղով և աշխարհը
ծառայում են միայն ընդունելու այն
պատկերները, որոնց տեսողական չիւրը
հասցնում են ուղեղին:

Ստիկնսի գործիքը շինած է նոյն հի-
մունքներով, ինչ հիմունքներով հեռախօսը,
և յոյսը հասցնում են ուղեղին նոյնպէս,
ինչպէս հեռախօսը հասցնում է ձայնը մեր
ականջին:

Բժշկական Կադը, իր Պարիզում ներ-
կայացրած գեկուցման մէջ, յայտնում է
հետեւեալը: Ստիկնսը նրա աշխարհը սև

թաշկինակով կադելուց յետոյ, ներս տա-
րաւ մի բոլորովին մութ սենեակ: Ստի-
կնսը վառեց լուցիկն լամպը վառելու
համար, բայց Կադը դեռ ոչինչ չէր տեսնում:
Սակայն յիշեալ գործիքը նրա քունքերին
դնելուն պէս, նա սկսեց սկզբից զանա-
զանել լամպի աղոտ լույսը, յետոյ ամբողջ
սենեակը և ապա որոշ լուսաւորու-
թիւն: Կադը տեսնում էր իր աշխարհի ա-
ռաջ բռնած ձևերը և մինչև անգամ բաց
ու խուփ արած մասերը: Վերջապէս
նա կարող էր ջոկել սենեակի մէջ գործը-
նող բոլոր փոփոխութիւնները:

Բազմաթիւ բժիշկներ քննել են այդ
գործիքը և բոլորը ընդունել են նրա
օգտաւէտութիւնը: Եթէ այս բոլորը
ստուգելի և գործիքը կատարելագործելի,
դա կըլինի գիտութեան նոր պարզե-
մարդկութեան թշուառացած մասին:

Կերոսիցի ինֆլուէնցիոն հոսք ոչնչացնե-
լու համար գործադրում են հետեւեալ
միջոցը: Չորս ֆունտ քլորի կիր լցնում
են 20 ֆ. կերոսին մէջ և աւելացնելով
1/4 արաղի բաժակի չափ աղի թթու,
լաւ խառնում են: Այդ խառնուրդը լցնում
են մի ուրիշ անօթի մէջ և հետը խառ-
նում են չմարած կրի այնքան թուր, որ
քլորի կրի հոտը անհետանայ: Այդ
խառնուրդը մի կարճ ժամանակից յետոյ
չըլնում են նոր անօթի մէջ:

ՇՈՐԱԴՈՅՆ ՀԵՌԱՌԱՎԱՐՆԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

Պարիզ. 29 մայիս.— Բեկզբապից մաս-
նաւոր հեռագրները հաղորդում են, որ
այս գիշեր գորաբանակը Սերբիայի Թա-
գաւոր հրատարակեց Պետր Կարա-
գէորգիւնին: Ձօրքերն անյապաղ չըշա-
պատել են կենակը, ներս են թափուել
սլաւաո և սպանել են թագաւոր Ալեք-
սանդրին և թագուհի Դրագային: Այս
բոլորը պատահել է կէս գիշերի և գի-
շերայ ժամը մէկի միջև: Ասում են, որ
միսիստերները նոյնպէս սպանւած են:

Վ. ԻճճԱ.— Բեկզբապից այսօր երեսաց
հետեւեալ կոչը. սերբ ժողովրդին: Այս

դած կտակի հիման վրայ և ընդունելու նոյն դպրոցը
Թագուհի-Պայսերուհու հովանաւորութեան տակ զանազ
դպրոցների շարքը: Իշխանութիւնն ի նկատի առնելով,
որ դպրոցի բացումը հայ աղքատ օրիորդների համար
նոր-նախիջանում օգտաւէտ կարող է լինել քաղաքի
հասարակութեան համար, որ հանգուցեալ Մկրտիչ Գո-
ղոյեանի թողած գումարը շատ ու շատ բաւական է 12
աղքատ աղջիկ խնամելու և կրթելու համար, որ բաց-
ելիք դպրոցի վարչական, անտեսական և մինչև իսկ
ուսումնական մասը կառավարելու համար, կտակում նը-
շանակւած խորհրդարանը ճաղանդուղի քաղաքապետի
նախագահութեամբ, ըստ տմենայնի, երաշխաւոր կարող
է լինել դպրոցի բարձր կազմակերպութեան և յառա-
ջագիծութեան, 1877 թվ. ապրիլի 20-ին Բարձրագոյն
հաճութեամբ հրաման է տալիս դպրոցի բացման, ըն-
դունելով նրան Պայսերուհու հովանաւորութեան ներքոյ
գտնող դպրոցների շարքը:

Բարձրագոյն իշխանութեան հրամանագրի հիման
վրայ Եկատերինոպոլի նախկին նահանգապետ ստատս-
սեկրետար Նիկոլայ Իվանովիչ Դուրնովա նոյն 1877
թվ. գեկուցմանը անձամբ գալիս է Նախիջևան, կադ-
մուս է խորհրդարանի, ստանում կտակաւատարներից և
յանձնում խորհրդարանին գումարներն ու անշարժ կա-
ւածների վաւերացութիւնը, քանիցս իր նախագահու-
թեամբ խորհրդարանի նիստ է կազմում և, համաձայն
հրամանագրին, մշակելով դպրոցի կանոնադրութեան
նախագիծը կամ նախաշաղկը, ուղարկում է Բարձրա-
գոյն հաստատութեան:

Լուսամիտ նահանգապետը չի բաւականանում
միայն այդ պաշտօնական գործողութիւններով, նա
ներկայ է գտնում ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում հանդիսա-

ւոր պատարագին և հանդուցեալ բարերարի յիշատակին
կատարած հոգեհանգստեան կարգին. նա ընդունում է
քաղաքի ներկայացուցիչներին, հայրաքաղ խօսում,
խորհրդակցում է նրանց հետ և ամենքին հասկացնելով
բացելիք դպրոցից առաջ գալիք օգուտը, քաղաքի հա-
սարակութեան համար, հրաւիրում է բոլորին իրանց
ձեռքից եկած բոլոր միջոցներով չըզլանալ նպատակ
դպրոցին և նրա բարձր կառավարութեան գործին:

Սերբի Դոկոյեանի և կտակաւատարների վա-
ւերացութիւնով նորակազմ հոգաբարձական խորհրդա-
րանին յանձնւած բովանդակ մայր-գումարի քանակու-
թիւնն այդ ժամանակ լինում է 186,850 ռուբլի, որ
պահւում էր արքունի գրամատնոցում՝ մի մասը զանա-
զան արքունի արժէթղթերով, մի մասն էլ տասը տա-
րով տանող դրած առձեռն պատրաստի գումարով:
Կաւածաթղթից էլ յայտնւում է, որ հանդուցեալ
բարերարի թողած անշարժ կալքը, սրի եկամուտները
նոյնպէս պէտք է գործածւէին դպրոցի պահպանու-
թեան համար, բողոքացած է երեք քաղաքապետ հոցա
հատիկների շտեմարանից, որոնք գտնւում էին նոր-
նախիջանի նաւահանգստում, Դոնի ափին, երկու նոյն
տեսակի շտեմարանից ճաղանդուղ քաղաքում և մի երկ-
յարկանի տանից ընդարձակ բուկով նոր-նախիջևանում:

Հոգաբարձական խորհրդարանը, մինչև կանոնա-
դրութեան նախագիծ հաստատութեան տեղի սենեակը,
ու ժամանելը, ձեռնարկում է դպրոցի բացման համար
անհրաժեշտ պատրաստութիւններ տեսնելու. նա Դո-
կոյեանի երկյարկանի տանը վերանորոգում ու յարմա-
րեցնում է գիշերօթիկ դպրոցի պայմաններին ու պա-
հանջներին, պատրաստել է տալիս հարկաւոր կարասի-
քը և դպրոցական պիտոյքները, էժան դնում և դիր

շատ բարձրացած արժէթղթերը ծախում և գնում է
ուրիշ աւելի շահաբեր թղթեր, այնպէս որ դպրոցի
բացման ու սկզբնաւորութեան ժամանակ մայր-գումարն
անում, հասնում է 229,700 ռուբլու. Բացի սրանից,
հոգաբարձութիւնը յաջող կերպով վտրձու է տալիս
շտեմարանները և ստացւած վարձատրւումը և մայր-
գումարի անկոտորելից կարողանում է կազմել 32,600
ռուբլու չափ պահեստի մի գումար, որ հեռագրեալ
աճելով, ապագայում պիտի ծառայէր դպրոցի համար
մի նոր շինութիւն կառուցանելու գործին 8): Մինչ
այս, մինչ այն, դպրոցի կանոնադրութիւնը 1882 թվ.
փետրւարի 13-ին արժանանում է Բարձրագոյն հաճու-
թեան ու հաստատութեան, որի մասին և ստատս-
սեկրետար Յովհաննէս Դիւլանեանը նոյն թվ. փետրւա-
րի 22-ին պաշտօնապէս իմաց է տալիս Հոգաբարձու-
թեան, ուղարկելով դրա հետ միասին և կանոնադրու-
թիւնը, սահմանւած չտուրը և աւանդելիք տաւրկանե-
րի գասացուցակը:

1882 թվ. սեպտեմբերի 26-ին նոր-նախիջևանում
մեծ հանդէս է կատարւում. այդ օրը բացւում է Դո-
կոյեան հայ օրիորդաց դպրոցը: Աւաւոտեան 10 ժա-
մին դպրոց են հաւաքւում պաշտօնական անձինք ու
հրաւիրւածները և այդտեղից բարեբեկան պիմում են
ս. Լուսաւորիչ մայր-եկեղեցին, որտեղ հանդիսաւոր
պատարագ է լինում և հոգեհանգստեան կարգ է կա-
տարւում հանգուցեալ բարերարի յիշատակին: Սուքիաս
կայիսկոպոս Պարզեանը, որ այդ ժամանակները նախի-
ջևանի յաջորդութեան պաշտօնին էր վարում, տեղին ու

8) Ներկայումս դպրոցը տիկին Դոկոյեանի կողմած 200
հազարի հետ միասին ունի 500 հազարի չափ մի գումար, բացի
անշարժ կաւածքից:

գիշեր սպանւած են թագաւոր Ալէք-
սանդրը և թագուհի Իրազան: Այս լուրը
և ծանր ժամին, մեր հայրենիքի բարե-
կամները միացան և կազմեցին կառա-
վարութիւն: Յայտարարելով այս մասին
անբը ժողովրդին, կառավարութիւնը
վստահութիւն է յայտնում, որ ժողո-
վորդը կըխմբի իր չուրջը և կօգնէ
նրան երկրի մէջ ամենուրեք պահպանե-
լու անդորրութիւն և օրինական կարգը:
Կառավարութիւնը սրանով ծանուցանում
է, որ այսօրուանից զօրութիւն է ստանում
1901 թւի ապրիլի 6-ի սահմանադրու-
թիւնը բոլոր այն օրէնքները, հետ միա-
սին, որոնք զօրութիւն ունէին մինչև այս
տարւայ մարտի 25-ն ըստ հին սոսմա-
րի: Մարտի 24-ի կոչով, արձակ-
ւած ազգային ներկայացուցիչների ժո-
ղովը գումարելու է կոչւում Բելգրա-
դում յունիսի 2-ին: Ստորագրել
են՝ Աւակունովիչ, մինիստր - Նա-
խագահ Լիւբոմիր Իւլիչ, արտաքին
գործերի մինիստր Ստեփան Գրոտիչ,
մինիստրներ՝ Գենչիչ, Ատանոցիկովիչ,
Վէյկովիչ, Մաչին, Ստեփանովիչ, Շիմկո-
վիչ:

Յեղափոխութիւնը կատարեց զօրքը:
Որքան որ մինչև այժմ յայտնի է, բացի
թագաւորից և թագուհուց, սպանւած
են նախագահ մինիստր-նախագահ Յին-
ցար-Մարկովիչ, գնեհաւ Լազար Պետ-
րովիչ և գնեհաւ Միլովան Պաւլովիչ:
Ժողովուրդը անցքն ընդունեց կատարեալ
հանգստութեամբ: Փողոցներում խուճու-
մ է բազմամարդ ժողովուրդ, որը ցնծու-
թեամբ ողջունում է ներքին գործերի մի-
նիստրութիւնը գնացող նոր մինիստրնե-
րին: Թագաւորի և թագուհու մարմին-
ները գտնւում են կոնակում:

Ինչպէս երևում է կոչից, Ալէքսանդր
թագաւորի պետական վերջին յեղափո-
խութիւնները վերացու- են: Կոնակում
անցքը պատահեց գիշ. ժամը 10 1/2-ի
և 2-ի միջև:

Կեօյն.—Բացի թագաւոր Ալէքսանդր
ից և թագուհուց, սպանւած են թիկնա-
պահ Նաուսովիչ, նախագահ և պալա-
տական ուրիշ աստիճանաւորներ: Կոնա-
կի շուրջը կանգնեցած պահապան զօր-

քը ոչ ոքի թոյլ չի տալիս ներս մտնել:
Բելգրադ.—Ժամանակաւոր կառավա-
րութեան կողմ կայցրւած է փողոցներում:
Արքայական զոյգը, սպանւած է գնդակ-
ներով: Սպանւած են նախագահ գնեհ-
աւ-ադիւտանտ Պետրովիչ և զինւորական
նախկին մինիստր Պաւլովիչ:

Ձեռնիք.—Յեղափոխութեան նկարա-
գրութիւնը: Մի խումբ ուսանող գիշերը
գնացին կոնակ և արմատականների պա-
րագրուել Լիւբա Յիկովիչի հետ առա-
ջարկեցին, որ հրաժարել գահից Կարա-
գէորգիւի օգտին: Թագաւորը հրա-
ժարեց և գնդակահար արեց գնդապետ
Նաուսովիչին, որ առաջարկել էր նրան
ստորագրել հրաժարագիրը: Սպանեց
մարդ ուղարկեցին զինւորական և ներ-
քին գործերի մինիստրների ետեւից և
սպանեցին արքայական զոյգին, թիկնա-
պահ Պետրովիչին և թագաւորի հաւա-
տարիւմ սպանեցին: Ձինւորականների
պարագրուել էր հետեակ 6-րդ գնդի
գնդապետ Միլիչ: Նա իր ձեռքով սպա-
նեց թագաւորին: Թագուհին և նրա ազ-
գականները սպանւեցին քուլնգով: Թա-
գաւորը գնդակահար է եղած: Թագու-
հին մեռաւ իսկոյն, թագաւորը կենդանի
էր մի քանի րոպէ: Ապստամբութեան
պատճառը թագուհու եղբոր՝ գահի թեկ-
նածիւ վերադարձն էր: Կենդանի մնա-
ցած մինիստրները ձերբակալւած են,
Կիրակի, տեղի կունենան հանդիսաւոր
թաղումները: Երեկոյան լուսավառու-
թիւն կար: Բելգրադում անկարագրելի
ցնծութիւն է տիրում:

Բելգրադ.—Հակառակ տեղատարափ
անձրև լինելուն, հազարաւոր ամբոխ
խմբւած է փողոցներում պալատի մօտե-
րը: Ամեն կողմը զօրք է: Դուրս են
բերւած թնդանօթիներ: Ձօրքը այլևս թա-
գաւորի յայտանշաններով կոկարդներ չէ
կրում, դրանց փոխարէն նրանց գլխարկ-
ների վրայ կայցած են կանաչ ձիւղերով
ու թերթերով ծաղիկներ: Երիտասար-
դութիւնը չըմում է խմբերով, գրգռու-
նեց շարժելով և աղաղակելով «Կեցցէ
Կարագէորգիւիչը»: Համարեա Բելգրադի
տները զարդարւած են դրօշակներով,
որոնց մէջ ոչ մի հաս սուգի նշան չըկայ:

Արքայական պալատի վրայից վերցւած է
չտանգարտը:

Մասնաւոր մի հեռագիր հաղորդում է,
որ Ալէքսանդր թագաւորը վերջին ժա-
մանակները մտադիր էր թագուհուց բա-
ժանել: Մի քանի բարձրաստիճան գնե-
ւորականներ անցեալ գիշեր կամեցել են
թագուհուն բռնի դուրս անել արքունի-
քից, սակայն, նրա հակառակորդների
կողմից հանդիպել են զինադրութեան:
Թագաւորական զոյգը ընկել է բռն
կուսի միջոցին:

Յեղափոխութիւնը կատարւած է 6-րդ ուռ-
մինական թագաւորի անւան եղած զօ-
րագնդի ձեռքով, ինչպէս խօսուում է,
Միլիչ և Մաչին գնդապետների հրամա-
նատարութեան տակ: Վերջինս նոր
կարենեթի մէջ ստանձնել է չինարարու-
թեան մինիստրութիւնը: Դրա եղբայրը
պաակւած է եղել Դրագա թագուհու
հետ: Ձինւորները գիշերով ներս են թափ-
ւել արքունիք և միաժամանակ Լազար
Պետրովիչի Վելիմիր Թեոդորովիչի, Մեռ-
վա Պաւլովիչի և թագուհու ընտանիքի ան-
դամների տները: Ինչպէս ասում են,
բոլորն էլ սպանւած են: Թագաւորը,
թագուհին և միւս սպանւածները պէտք
է թաղեն այսօր հասարակ դազարների
մէջ: Թագաւորը, հաւանականաբար, Բա-
կովից վաճառւած, իսկ միւսները՝ տղական
գերեզմանատանը:

Վեհեմ.—Շիմկովիչ և Պրոտիչ ուրբա-
կան նոր մինիստրները, Միլան թագա-
ւորի օրով, դատապարտւած են եղել
տասն և երկու տարւայ բանտարկու-
թեան: Ձեռնիքը Դրագա թագուհու գլը-
խաւոր հակառակորդն էր և Նորին Մե-
ծութեան հասցրած վիրաւորանքների
համար Ալէքսանդր թագաւորի ժամանակ
դատապարտութեան էր ենթարկւած:

Բեռն.—Պետր Կարագէորգիւից ցե-
րեկը ժենեւում է եղել: Ժամը
4 1/2-ին նա ընդունել է լրագրողներին,
որոնց հաղորդել է, թէ դեռ ևս պաշտօ-
նական ոչ մի ծանուցում չէ ստացել, թէ
չը իմանում, թէ երբ կերթայ Բելգրադ,
ինչպէս նաև տեղեկութիւն չունի իր
թագաւոր հրատարակելու մասին:

Բելգրադ.— Պալատական զօրքերը,
որոնք պահպանում էին արքունիքը,
օրհասական դիմադրութիւն են ցոյց
տուել: Ասում են, որ նրանցից մօտ
100 հոգի ընկել է: Աղիւտանտ Նաու-
սովիչ գնդապետը, մանկով թագաւորի
ննջարանը, նրանից պահանջել է հրա-
ժարել գահից: Թագաւորը նրան ան-
ւանել է մատնիչ և գնդակահար է
արել: Դրանից յետոյ, սպանեց իրենց
պարագրու ունենալով կապիտան Նա-
զովիչին, կոտորել են կոնակի մէջ ըն-
նակադներին: Դաւադրութիւն կա-
տարողը եղել է հետեակների այն
գունդը, որ դրանից մի քանի ժա-
մանակ առաջ ծանր պատժի է են-
թարկուած եղել: Գոյցարար ամբոխի
վրայ գնեցի դիմելու մասին եղած հը-
րամանին հակառակած լինելու պատ-
ճառով: Գատարւած շարագործու-
թեան հոշակումը եղել է թնդանօթա-
ձգութեամբ: Պատերազմական զործե-
րի մինիստր Պաւլովիչը թագուհու է
արկել մէջ, որի վրայ արձակել են 25
գնդակ: Բոլոր վաճառանոցներն ու հաս-
տատութիւնները փակ են. բնակիչնե-
րից շատերը փախչում են: Ձեռ-
մէնից հեռագրով բազմաթիւ վազոն-
ներ են պահանջւել, փախչողներին
տեղափոխելու համար: Զատ դժուար
է Բելգրադ մտնել մինչև անգամ անցա-
գիր ունենալով հանդերձ: Ծանր վիրաւոր-
ւած են նախկին ներքին գործերի մի-
նիստր Թեոդորովիչը և Դանուբեան զօ-
րաբանակի հրամանատար Նիկոլայիչը:
Ժամանակաւոր նոր կառավարութիւնը
ամեն միջոց ձեռք է առնում՝ երկրի
խաղաղութիւնը պահպանելու համար,
որը ոչ մի տեղ չէ խանգարւած: Թէև
զօրքը Կարագէորգիւից թագաւոր է
հրատարակել, սակայն ազգի կողմից
ներկայացուցիչներ են հրաւիրւած այդ
խնդիրը լուծելու համար: Հաստատուում
է, թէ ոչ թագուհու ընտրել է սպանուել
և ոչ էլ մօրաբոլոր որդիքը: Սպանւած
են միայն երկու եղբայրները, Թագուհու
պէտք է կատարի գիշերը, ամենայն
լուսթեամբ: Կարագէորգիւից կրգայ Սը-
կուլչինայի ու սննատի կողմից թագաւոր

հանգամանքին վայել մի քարոզ է խօսում, որի մէջ
զրուստում է բարեբարին, հրաւիրում է և միւս հա-
րուստներին հետևելու նրա օրինակին և հասկացնում,
մեկնում է հանդիսականներին բացւող դպրոցի խոր-
հորդը հայ հասարակութեան համար և նրանից ապա-
գայ սերնդի համար առաջ գալիք մեծ բարոյական
օգուտները: Եկեղեցուց հանդիսի նախագահ եպիսկո-
պոսը հողերը դասի և բազմաթիւ ժողովրդի հետ, թա-
փուրով գնում է դպրոց, որտեղ և կայսերական մադ-
թանք է կատարում և օրնում դպրոցը: Հոգևոր հան-
դէսը վերջանալուց յետոյ, սկսում է աշխարհականը,
բուն դպրոցական հանդէսը: Հոգաբարձութիւնը հանդի-
սաւոր նիստ է կազմում, կարգաւորում է դպրոցի բաց-
ման պատմութիւնը, ճառեր են խօսում ու զանազան
կողմեր հեռագիրներ են ուղարկում: Ճառախօսների
մէջ առանձնապէս աչքի են ընկնում հանգուցեալ ման-
կավարժ Առաքել Բահաթրեանցը, որ այդ ժամանակնե-
րը նոր միայն հրաւիրւած լինելով տեսուչ Նախիջևանի
և Բեսարաբիայի վիճակի թիմական դպրանոցի, ստանձ-
նել էր և նորաբաց Գողդեան դպրոցի «գաւառականների
տեսչի» պաշտօնը, և հանգուցեալ բանաստեղծ Ռաֆա-
յել Պատկանեանցը: Հանգեցնելից յետոյ, տեղի է ունե-
նում նախաճաշիկ ու խնջոյք: Ուղարկւած հեռագրնե-
րին ի պատասխան ստացւում են շնորհաւորութիւններ
ազգիս հայրապետ Գևորգ Գ. կաթողիկոսից, վիճակաւոր
առաջնորդ Տէր-Մարկ որդաղանից, ազգային լուսա-
ւորութեան նախարար պ. Յովհաննէս Գլխանեանից,
ներքին գործոց նախարարի օգնական Ն. Գուրնովայից,
Եկատարինսկայի նահանգապետ Ֆոն Բոգենբերգից,
Պետերբուրգի Կայսերական համալսարանի հայոց ու
գրականութեան ուսուցչապետ Քերովիչ Պատկանեանից

և միւսներին: Ազգիս երջանկայիշատակ հայրապետը,
որի սրտին շատ մօտ էր ամեն մի հասարակութիւն, որ
ծառայում էր հայ հասարակութեան ու ազգի բարոյա-
կան վերածննդութեան գործին, որ առանձնապէս սի-
րում էր մանաւանդ հայ դպրոցը և դպրոցական գործն
առհասարակ, հեռագրով շնորհաւորում է դպրոցի բա-
ցումը և իր շնորհաբեր օրհնութիւնն է ուղարկում,
ցանկանալով բարձրագոյն հովանաւորութիւնը վայելող
այդ նորաբաց հայ դպրոցին, յառաջագիւտութիւն, զար-
գացումն և բարգաւաճումն:

(Կըշառնակալի)

Ն. Շահադիզ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐՆԵՐԻ ՊԵՃՏՊԵՆԸ

VIII.

- Ես կ'օգնեմ և կըպաշտպանեմ ձեզ:
- Դու կ'օգնես.— Գալարացած բացականչեց Խուա-
նան.— Դու... օգնել: Վարդը է, որ վազրը սկսել է
կարեկցել իր գահին:
- Ասում եմ, Ասում եմ.— Դուստնաւորւած
բացականչեց Պաւլան: Նա չէ՛ հաւատում ինձ... Ինչ-
պէս ցոյց տալ նրան, որ ես անկեղծ եմ խօսում և ու-
զում եմ խել նրան դահիճների ձեռքից:
- Զարմացած այրին տխուր հայեացքով նայում էր
Հանի աղջկանը, աշխատելով նրա դէմքի վրայ կարգաւ
այն, ինչ որ ստիպւում էր նրան այդպէս զթառատ լի-
նել:

— Ո՛չ,— բացականչեց նա,— ես չեմ հաւատում
քեզ... Սակայն ինչ փայլ, եթէ մեզ ևս կըպանեն:
Միթէ մենք խոր գերեզմանում աւելի բախտաւոր չենք
լինիլ, քան թէ այստեղ մուրացիկ կեանք վարելով: Այն-
տեղ ես կըմտնանամ իմ բոլոր վշտերը, այնտեղ հան-
գիստ կըգտնեն և իմ երեխաները:

— Թշուա, յուսահատութիւնը տիրել է քեզ: Մի-
թէ դու էլ ոչինչ չես ցանկանում այս երկրի վրայ:

— Ոչինչ, միայն մահ, յաւիտենական հանգիստ
իմ սիրելի մարդու և այն բոլոր թշուառների շարքում,
որոնք ձեր ձեռքով այնպէս անդթաբար սպանւեցան:

— Իսկ եթէ ես օգնեմ քեզ նրանից վրէժը լուծելու:
Այդ անակնկալ հարցին Փրագոյան դարմանքով նա-
յեց Պաւլայի վրայ, աշխատելով դուշակել նրա մաքրելու
նա ասաց վշտահար:

— Իմ մարդու վրէժը լուծելու, Ա՛խ, դրա համար
ես կը գոհեմ իմ արեան մինչև վերջին կաթիլն անգամ:
Բայց ես չեմ կարող յոյս դնել քեզ վրայ: Դու
չէիր ծափահարում և շարութեամբ ծիծաղում, երբ իմ
մարդն ընկնում էր սպանիական գնդակներից: Դու չէիր
տօնում նահատակի մահը, և քո ձեռքը չէր, որ սեղմում
էր մարդասպանների ձեռքերը:

— Այո, այդ ճշմարիտ է,— արագութեամբ պատաս-
խանեց Պաւլան,— այդ ճշմարիտ է, և ես չեմ կամենում
հեղքել այն, ինչ որ տեսել են Բագոտայի բոլոր բնա-
կիչները: Բայց ոչոք չէ իմանում, որ այդ դէպքում իմ
արարքը ոչ այլ ինչ է, բայց միայն մի կատակերգու-
թիւն, որ դա գիմակ է, որը ես հաղնում եմ ինձ վրայ,
կեղծաւորութիւն է, որ կօգնէ ինձ աւելի լաւ խաբել իմ
կարծեցեալ բարեկամներին... Ես էլ քեզ պէս ասում
եմ մեր բռնաւորներին և արգէն վաղուց գաղտնի գոր-

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆ
ԲԱՆԱՍՏԵՂ-
ՏԼԻՐԻՆ-
ՆԵՐ
Ջրեղ ճրատարակ.
Գինը 1 ռ. 50 կ.

ԿՈՒԻՇԻ (ստորի կոշտ) ԴԵՄ ՀԵՂՈՒԿ Գ Օ Լ Լ Ե Ն Դ Ե Ր

ԳՕԼԼԵՆԴԵՐ կոծիծի հեղուկի գործածութեամբ ոչնչանում են կոծիծիքը առանց ամենափոքր ցաւ իսկ պատճառելու: Մէկ սըր-
լակի գինը 35 կ., իսկ Ի. Գոլլենդերի լաբորատորիայից փոսով ուղարկում է 2 սըրլակը 1 ռուբլիով:
С.-Петербургъ. Разъѣзжая, № 13.

Վաճառում է կայսրութեան բոլոր գեղատներում և գեղերի պահեստներում:

3—2

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ԵՐԿԵՐԻ ՍՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ

(«Հրդեհ», «Գործակալատարի յըշատակարանից», «Դսկաւատար» և
«Արամբին»):
Յունիսի 5-ին կո դարկի բաժանորդներին
Բաժանորդագրութիւնը շարունակում է
Չորս հատորի գինը Թիֆլիսում 4 ռ. 50 կ.
Ստար քաղաքներում 5 ռ. 50 կ.
Շքեղ թղթի վրայ՝ Թիֆլիսում 8 ռ.
Ստար քաղաքներում 10 ռ.
Փառայեղ կազմով 12 ռ. և 14 ռ.
Մամուլի տակն է նրկրորդ հատորը
Դիմել Թիֆլիս—Центральная книжная торговля կամ հեղինակին՝
Тифлисъ—Ал. Ширванзаде.

1—1

ՍԼԻՈՒ-ՍԼՄԱՆԱՆ

Ազգային և ժամա-
նակակից գործիչնե-
րի և տեսաբաննե-
րի 101 պատկերներ,
գինը 2 ռ.

Դիմել՝

Тифлисъ

Агдоуръ-Ե

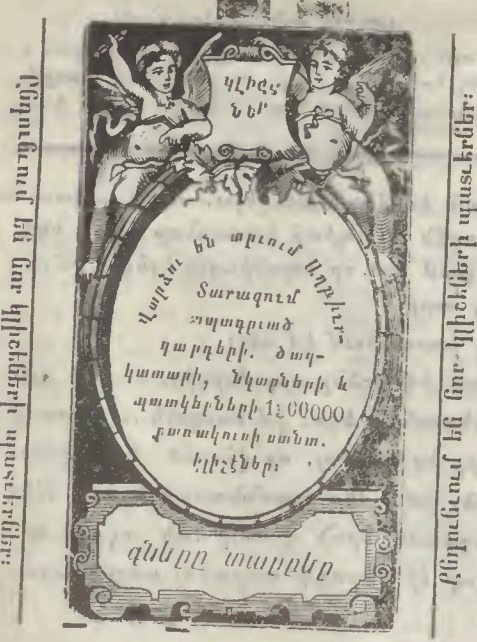
- Աղբիւր-Տարազի գրասանը վաճառու-
նե հետեւեալ մեք հրատարակութիւնները.
Ալֆոնս Դոնէ՝ Դոնէնդոտ, կատակերգ.	գինը
4 սրար.	50 կ.
Ա. Լ. Սաֆո-պոէմա	50 »
Աւենարիոս՝ Փրիստոֆ Դիցազն,
նոր մանգական հին գրոյց, շքեղ
պատկերներով	50 »
Երիւանդադէ՝ Մեւնիս, վեպիկ փա-
ռակազմ	50 »
Վ. Փափագեանց՝ Հայ-Բոշաների
վրամներում եւ թծի մտեր.	5 »
Ե. Սիսոյեւա՝ Կոլումբոս և Ըմերի-
կայի գիտը.	5 »
Երւսէ՝ Փրիստոն, Թարգ. Բաֆֆի.	5 »
Լամա Վիլման՝ Նոր մայրը.	5 »
Եմիլիո՝ Գալիս	10 »
Յ. Ղազարեանց՝ Դիւլէ, մի արկած
քերդերի կեանքից.	15 »
Երտիրո Վամպիս՝ պարսկական
Լիզնդա.	2 կ.
Յիսուս խաչակրի մեծադիր պատկեր.	3 ռ. — »
Դրիք. Նալբանդեան.	1 » — »
Արտաշէս հայոց Թագաւորի մուտքը
ի հոտ:	50 »
Դիֆրենիա (մեծադիր)	3 ռ. — »

Բացած է լաճանորդագրութիւն ԱՌՈՂՁԱՊԱՀԻԿ ԹԵՐԹ

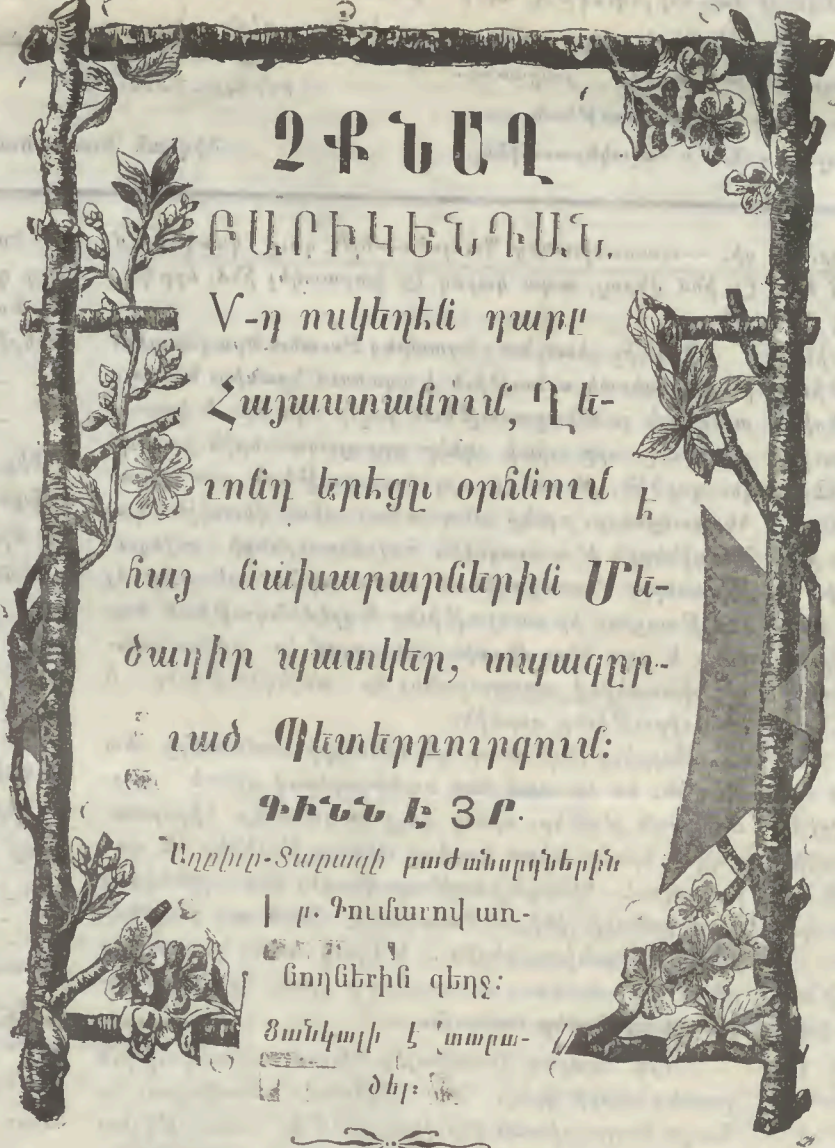
Ներաբարեալ Գաղիերազարդ Հանդեսի
1903—4 շրջանի համար
Իրրե յաւելած, բաժանորդները կըստանան ծրի 4-ից մինչև 6 պատկերազարդ գր-
քոյկներ: Բաժանորդագինն է 2 ռ. 50 կ. (Արտասահմանում—10 ֆրանկ):
Գարեկի է վճարել և մաս-մաս. սկզբում 1 ռ. 50 կ., յունարին 1 ռ.: Աշխատակցում
են շատ հայ բժիշկներ թէ Ռուսաստանում և թէ Թիֆլիսում ու Գարսիաստանում
Հասցէն. Թիֆլիս. Редакция «Арогджаникъ Тертъ».
Խմբագիր հրատարակիչ՝ բժ. Վ. Արծրունի

Գեորգ Բարխուդարեանցի առանձին հրատարակած աշ- խատութիւնները՝	Գինն ձանա- է պարս. ռ. 4. կոպ.
1. Բարեպաշտ մարդիկ առակ շա- փահանների համար.	60 10
2. Բանաստեղծութիւններ :	1 15
3. Մարիա Սեւաւաթ, ողբերգութիւն. Ջիլկերի.	50 10
4. Փառուս, ողբերգ. Դէօթէի.	2 —
20րդ դիւրը միասին.	350 30

Իւրաքանչիւր գրքից 1 օրինակից ա-
ւելի պահանջողները ճանապարհամատ
չեն վճարում:
Իւրաքանչիւր գրքից 10 օրինակի հա-
մար գեղջ 300/0:
Այս գրքերը կարելի է ստանալ հրատա-
րակից. Թիֆլիս, Էլիզաւետինսկայա շու.
Դ. № 46, Դ. Բարխուդարեանց.

Լոյս են տեսել
Յարութիւն Թումանեանցի
ՀԱՉԱՐԱՆ-ԲԼԲՈՒԼ
Փէէրի երեք արարւածով
Գինն է 30 կ.
Ն Ո Ւ Ա Ք Ն Ե Ր
Գինն է 30 կ.
Ս Ո Ւ Ս Ա
Գինն է 20 կ.
Դիմել Թիֆլիս, Շաւաւաձեւեան. 25.
Арутюну Туманяну.

ՉՔՆԱՂ

ԲԱՐԻԿԵՆԴԱՆ.
V-դ ոսկեդէն դարը
Հայաստանում, Ղե-
ւոնդ երեքը օրհնում է
հայ նախարարներին Մե-
ծադիր պատկեր, տպագրը-
ւած Պետերբուրգում:
ԳԻՆՆ Է 3 Ր.

Աղբիւր-Տարազի բաժանորդներին
1 ռ. Դումարով առ-
նողներին գեղջ:
Ցանկալի է տարա-
ծել:

ՅԻՍՈՒՍ ԽԱՉԱՐԱՆ
Մեծադիր, քնիք գրաւիւր, պատրաս-
եւած Գաղիզում: Ամեն քրիստոնէի ան
սխալի զարդ. գինը 3 ռ. 10 հասը 25
ր. Աղբիւր-Տարազի բաժանորդների հա-
մար հասը 2 ռ.
Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կըստանի
Յ Ա Ր. Թ Ո Ւ Մ Ա Ն Ե Ն Յ Ի (դրվագի)
հետեւեալ աշխատութիւնները.
ՄԵԼՔՈՆ ԱՂԱՅԻ ՍԹՈՂԻԱՆ (գրված Բարխուդարով
գինն է 20 կոպ.
2. Փոխադրութիւններ — գինն է 15 կ.
3. «Մի լար» բաժանութիւնը—նորոգական ձայ-
նագրութեամբ. գինն է 60 կ.
հեղինակի հասցէն՝ Асхабадъ, А. М. Туман-
януц.
Տպագրութեան համար պատրաստ է Դումանի
էի Մ. Մ Ա Տ Ը Պ բաժանորդ.
5—5
Որոնում եւ մի ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԱՆՈՒՆԷՐ
երկու երկխոսների հետ պարապե-
լու հայերենից եւ գերմաներէնից,
դիմել Տարազի խմբագրութեան:
3—1
Բնութեամբ եւ արտագրութիւն-
ներ ԲԵՄԻՆԴՏՈՆԻ վրայ: Հասցէն
Բունիաթ-օղլու վաճառանոցը, Ար-
տիստիկ ընկ. Թարաքանի տակ:
5—1